

**Bryssel den 31 oktober 2024
(OR. en)**

15112/24

**ELARG 153
COWEB 168
COEST 597**

FÖLJENOT

från:	Europeiska kommissionens generalsekreterare, undertecknat av Martine DEPREZ, direktör
inkom den:	31 oktober 2024
till:	Thérèse BLANCHET, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2024) 690 final
Ärende:	MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN 2024 års meddelande om EU:s utvidgningspolitik

För delegationerna bifogas dokument – COM(2024) 690 final.

Bilaga: COM(2024) 690 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 30.10.2024
COM(2024) 690 final

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

2024 års meddelande om EU:s utvidgningspolitik

{SWD(2024) 690 final} - {SWD(2024) 691 final} - {SWD(2024) 692 final} -
{SWD(2024) 693 final} - {SWD(2024) 694 final} - {SWD(2024) 695 final} -
{SWD(2024) 696 final} - {SWD(2024) 697 final} - {SWD(2024) 698 final} -
{SWD(2024) 699 final}

I. Den viktigaste utvecklingen

Tjugo år efter den största utvidgningen i EU:s historia, med tio nya medlemsstater, är en anslutning till EU fortfarande en viktig drivkraft för långsiktig **säkerhet, fred, stabilitet och välbefinnande i Europa**. Utvidgningen innebär ett fortsatt främjande av **gemensamma värden** såsom demokrati, rättsstatsprincipen och respekten för de grundläggande rättigheterna, samtidigt som den stimulerar **ekonomisk tillväxt**. Trovärdiga utsikter till EU-medlemskap driver på reformer och är avgörande för att främja **försoning**. Vikten av europeisk integration framgick också klart under covid-19-pandemin, som satte fokus på sammanlänkandet av Europa och behovet av att möta globala utmaningar tillsammans. De tre ansökningar om medlemskap som efter Rysslands angrepp på Ukraina 2022 inkom från EU:s östra grannländer, och de efterföljande besluten av Europeiska rådet, vittnar också om den geopolitiska vikten av EU:s utvidgning.

Tio partner har den historiska möjligheten att knyta sin **framtid till EU**: sex på västra Balkan samt Turkiet, Ukraina, Republiken Moldavien¹ och Georgien. Utvidgningsprocessen är **meritbaserad** och bygger på de enskilda objektiva framsteg som görs av var och en av partnerna. De måste beslutsamt genomföra oåterkalleliga reformer på alla unionsrättsliga områden, med särskild tonvikt på **de grundläggande principerna i utvidgningsprocessen** – med anknytning till demokrati, rättsstatsprincipen, grundläggande rättigheter och en fungerande marknadsekonomi som kan stå emot konkurrenstrycket i EU – och en offentlig förvaltning som kan genomföra EU:s regelverk. Länder som väljer att ansluta sig till EU måste fullt ut och otvetydigt anamma och främja EU:s värden, bland annat genom att anpassa sig till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Utvidgningsprocessen gick in i en ny fas med vind i seglen 2024. Efter Europeiska rådets beslut i december 2023 om att inleda förhandlingar med **Ukraina och Moldavien** hölls den 25 juni 2024 de första regeringskonferenserna som utgjorde starten för förhandlingarna med båda länderna. Kommissionen inledde därefter de bilaterala möten för genomgången av regelverket som nu är i full gång. Efter rådets beslut om erkännande av att **Montenegro** har uppnått de interimistiska riktmärkena för kapitlen om rättsstatsprincipen tillkännagav regeringskonferensen den 26 juni de avslutningsriktmärken som gäller för dessa kapitlen. Detta banade också väg för att inleda ett preliminärt avslutande av förhandlingskapitlen. Genomgången av regelverket slutfördes med både **Albanien och Nordmakedonien** i slutet av 2023. Klustret för grundläggande principer öppnades med Albanien den 15 oktober 2024.

I mars 2024 beslutade Europeiska rådet att inleda anslutningsförhandlingar med **Bosnien och Hercegovina**. Kommissionen uppmanades att förbereda förhandlingsramen så att rådet kan anta den så snart landet genomför alla relevanta steg i enlighet med kommissionens rekommendation från oktober 2022. I december 2023 beviljade Europeiska rådet **Georgien** status som kandidatland. De åtgärder som vidtagits av Georgiens regering sedan våren 2024 äventyrar dock Georgiens väg mot EU och avbryter anslutningsprocessen i praktiken. Rådet fortsätter att överväga **Kosovos*** ansökan om medlemskap som lämnades in i december 2022.

Dynamiken i utvidgningsprocessen är förenad med ett **förnyat engagemang** med de berörda partnerna, särskilt genom att **gradvis integrera dem** i EU:s inre marknad. Denna integration är en faktor som underlättar anslutning – men är inte ett alternativ till denna – genom att utvidgningsländer som är redo på specifika områden ges de påtagliga socioekonomiska fördelarna med ett EU-medlemskap redan före anslutningen. Som ett konkret uttryck för detta engagemang har EU avsevärt ökat sitt ekonomiska stöd till partnerländerna.

¹Nedan kallad *Moldavien*.

* Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status. Beteckningen används i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/1999 och Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

Den 1 mars 2024 trädde beslutet om **Ukrainafaciliteten**² i kraft. Mot bakgrund av Rysslands fullskaliga anfallskrig mot Ukraina stöder detta finansieringsinstrument Ukrainas insatser för att upprätthålla makroekonomisk stabilitet, främja landets återhämtning och stödja reformer inför ett framtida medlemskap i unionen. Faciliteten kommer att ge Ukraina ett enhetligt, förutsägbart och flexibelt stöd under perioden 2024–2027 – på villkor att landet uppfyller de på förhand överenskomna reformkraven. Faciliteten har tilldelats **50 miljarder euro** i bidrag och lån, och dess genomförande bygger på **Ukrainaplanen**, en reform- och investeringsstrategi som utarbetats av landet och som fick grönt ljus av rådet den 14 maj 2024. Hittills³ har 12,4 miljarder euro i finansiering genom Ukrainafaciliteten betalats ut, och investeringar för 1,4 miljarder euro har godkänts för finansiering inom investeringsramen, som är en integrerad del av faciliteten.

Kommissionen antog **tillväxtplanen för västra Balkan**⁴ i november 2023. **Faciliteten för reformer och tillväxt**⁵ på **6 miljarder euro**, en integrerad del av tillväxtplanen, trädde i kraft den 25 maj 2024. Den nya tillväxtplanen syftar till att komplettera den ekonomiska planen och investeringsplanen⁶ för regionen, för att bidra till att öka dess ekonomiska konvergens med EU och påskynda reformer som rör de grundläggande principerna i anslutningsprocessen. I tillväxtplanen anges hur regionen gradvis ska integreras i specifika områden av EU:s inre marknad, med förbehåll för att framsteg görs i fråga om regional ekonomisk integration och anpassning till relevanta delar av EU:s regelverk, och hur tillräcklig administrativ kapacitet och administrativa förfaranden ska inrättas. I överensstämmelse med det europeiska återhämtningsinstrumentet och faciliteten för återhämtning och resiliens kommer faciliteten för reformer och tillväxt att ge ytterligare incitament till viktiga socioekonomiska och utvidgningsrelaterade reformer som anges i den skraddarsydda, ambitiösa reformagenda som fastställts för varje stödmottagare. När reformåtgärderna har vidtagits och de nödvändiga villkoren har uppfyllts kommer finansiella bidrag att frigöras för de nationella budgetarna, kompletterade med riktade investeringar i den gröna och den digitala omställningen, och i den privata sektorn och utveckling av humankapital genom investeringsramen för västra Balkan.

Genomförandet av tillväxtplanen och faciliteten pågår och har lett till en betydande politisk mobilisering i regionen, och det finns en medvetenhet om de betydande fördelar som tillväxtplanen kommer att medföra. Hittills har fem av de sex stödmottagarna lämnat in sina reformplaner, och de godkändes av kommissionen i oktober 2024. Motsvarande överföringar av förhandsfinansiering planeras när faciliteten och låneavtalen med var och en av mottagarna träder i kraft och villkoren för förfinansiering uppfyllts.

I oktober 2024 antog Europeiska kommissionen en särskild **tillväxtplan för Moldavien**⁷ för att stödja landets socioekonomiska reformer, investeringar och anpassning till unionens regelverk och värden.

Efter ordförande Ursula von der Leyens tillkännagivande i sitt tal om tillståndet i unionen 2023 tar kommissionen från och med 2024 upp även vissa utvidgningsländer (Albanien, Montenegro, Nordmakedonien och Serbien) i sin rapport om rättsstatsprincipen.

Turkiet är ett kandidatland och en viktig partner för EU och framhåller en anslutning till EU som sitt strategiska mål. Anslutningsförhandlingarna är dock blockerade sedan 2018, i linje med rådets beslut. Turkiet har inte vänt den negativa trend med fortsatt försämring av demokratiska standarder som konstaterats under de senaste åren. EU:s allvarliga farhågor kvarstår vad gäller grundläggande rättigheter och rättsstatsprincipen, inbegripet rättsväsendets oberoende. Samtidigt går genomförandet

2 Förordning 2024/792.

3 Oktober 2024.

4 COM(2023) 691.

5 Förordning 2024/1449.

6 COM(2020) 641.

7 COM(2024) 470.

av rekommendationerna i det gemensamma meddelandet om läget i de politiska, ekonomiska och handelsrelaterade förbindelserna mellan EU och Turkiet⁸ framåt, i linje med Europeiska rådets slutsatser från april 2024, på ett stegvist, proportionellt och reversibelt sätt. EU har ett strategiskt intresse av en stabil och säker miljö i östra Medelhavsområdet och av utvecklingen av samarbetsinriktade och ömsesidigt gynnsamma förbindelser med Turkiet. Europeiska unionen anser i detta sammanhang att det är särskilt viktigt med ett återupptagande av och framsteg i samtalen om en uppgörelse om Cypernfrågan för att stärka samarbetet mellan EU och Turkiet.

Rysslands anfallskrig mot Ukraina har ytterligare understrukt behovet av enighet och solidaritet mellan EU och dess närmaste partner och vikten av anpassning till **den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken** (Gusp). Albanien, Montenegro, Nordmakedonien och Bosnien och Hercegovina nådde eller upprätthöll fullständig anpassning till Gusp. Genomförandet av sanktioner i Bosnien och Hercegovina är fortfarande en utmaning. Kosovo fortsatte sin ensidiga anpassning. Ukrainas och Moldaviens övergripande grad av anpassning har ökat avsevärt. Serbiens mönster när det gäller anpassningen har i stort sett förblivit oförändrat, men landet har fortsatt att samarbeta med EU för att bekämpa kringgående av sanktioner. Serbien förväntas som en prioriterad fråga fullgöra sitt åtagande och förbättra sin anpassning till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, inbegripet restriktiva åtgärder, i linje med landets förhandlingsram, och undvika åtgärder och uttalanden som strider mot EU:s utrikespolitiska ståndpunkter. Georgiens grad av anpassning till Gusp är fortfarande låg, men landet har också samarbetat med EU för att bekämpa kringgående av sanktioner. Turkiet gjorde inga framsteg när det gäller anpassningen till Gusp under rapporteringsperioden, vilket innebär att graden av anpassning fortsätter att vara mycket låg. Turkiet har genomfört vissa särskilda åtgärder för att stoppa kringgåendet av EU:s sanktioner mot Ryssland via sitt territorium och bör fortsätta att samarbeta aktivt med EU i denna fråga.

Toppmötena och högnivåmötena med utvidgningspartnerna fortsatte, med **toppmötet mellan EU och västra Balkan** i december 2023 och det tredje mötet i den **europiska politiska gemenskapen** den 18 juli 2024. Det senare samlade omkring 50 europeiska ledare, bland annat från kandidatländer och potentiella kandidatländer, för att diskutera gemensamma insatser för fred och säkerhet samt energiresiliens och migration i Europa.

II. FÖRBEREDELSE FÖR EN STÖRRE UNION

Utvidgningen är en historisk möjlighet för såväl de anslutande staterna som de nuvarande medlemsstaterna och EU som helhet. En större och starkare union ger betydande socioekonomiska, politiska och säkerhetsmässiga fördelar.

Ett utvidgat EU är en bättre garant för **politisk stabilitet, säkerhet och fred i vår världsdel**. Med sitt fokus på anslutningsprocessens grundläggande principer uppmuntrar EU till politiska reformer och stärkandet av demokratiska institutioner och rättsstatsprincipen i kandidatländerna och de potentiella kandidatländerna. Det möjliggör bättre samarbete om migration och gränsförvaltning, säkerhet, organiserad brottslighet, terrorism och hybridhot, vilket är avgörande för att garantera Schengenområdets integritet och säkerhet. Utvidgningen främjar dessutom ömsesidig förståelse mellan folken i Europa som helhet, vilket i sin tur främjar försoning och fred.

En större union blir en starkare global aktör med större geopolitisk tyngd, vilket kommer att göra det möjligt för unionen att spela **en ännu viktigare roll på den internationella arenan**. Dessutom kommer ett utvidgat EU som en mer betydande regional aktör att kunna utöva större inflytande även i sitt grannskap, genom att främja stabilitet och välbefinnande samt ekonomiskt samarbete kring sina yttre gränser.

EU:s utvidgning kommer att medföra långtgående **socioekonomiska fördelar** för dess nuvarande och framtida medlemmar. Det ökade antalet konsumenter på den inre marknaden kommer att ge företagen stora möjligheter att expandera och bedriva friare handel. Dessutom kommer nya marknader att öppna

⁸ JOIN(2023)50

nya investeringsmöjligheter för företagen, vilket skapar en god cirkel för att främja tillväxt i nuvarande och framtida medlemmars ekonomier.

Eftersom västra Balkan omges av EU:s medlemsstater innebär denna regions anslutning till EU en betydande **förenkling av handels- och transportarrangemangen** och en bättre kontroll av leveranskedjan för varor med gemensamma produktstandarder, ett slut på personkontroller i det utvidgade Schengenområdet, ett avskaffande av tullförfaranden för varor och en integrering av infrastrukturnät. Denna förenkling skulle avsevärt minska logistikkostnaderna och skulle kunna hjälpa de anslutande staterna att bli viktiga transportknutpunkter. Den fria rörligheten för varor samt jordbruks- och vattenbruksprodukter och andra konsumentprodukter som uppfyller de kvalitets- och säkerhetsnormer som krävs kommer att ge konsumenterna tillgång till ett större urval av säkra produkter.

Utvidgningen kommer att bidra till **konkurrenskraften hos EU:s ekonomi** och göra den bättre rustad för att hantera globala utmaningar, bland annat den gröna och den digitala omställningen. Genomsnittsåldern för befolkningen i de anslutande staterna är lägre än i EU, och utvidgningen kommer att bidra till en bredare och yngre arbetskraft. Samtidigt kommer ett ännu närmare samarbete och utbyten mellan forskare, studenter och företag att leda till att talanger och intellektuella resurser sammanförs på ett bättre sätt och att dessa tillgångar utnyttjas för forskning och innovation samt utveckling av ny teknik.

Integreringen av de nya marknaderna i **EU:s värdekedjor** kommer ytterligare att underlätta nearshoring-åtgärder. Vidare kommer **tillgången till och ett ansvarsfullt utnyttjande av naturresurser**, inbegripet råvaror, i potentiella framtida medlemsstater att underlätta tillämpningen av ny teknik och genomförandet av den gröna omställningen i Europa. Dessutom ingås partnerskap om råvaror⁹ som syftar till att stödja utvecklingen av nya lokala industrier och högkvalitativa arbetstillfällen i partnerländerna, med full respekt för höga miljömässiga och sociala standarder, samtidigt som man med full insyn tar itu med lokalsamhällenas problem. Naturliga energiresurser, bland annat vind- och solkraftproduktion, kommer att bidra till EU:s insatser för omställningen till förnybara energikällor och säkerställa att efterfrågan på energi kan tillgodoses.

För att kunna dra nytta av dessa fördelar måste **kandidatländerna och de potentiella kandidatländerna grundligt förbereda sig** för EU-medlemskap på grundval av ett helhjärtat och varaktigt politiskt engagemang. Det innebär också att man inför lämpliga skyddsåtgärder mot tillbakagång i reformer och övergångsmekanismer för att kompensera för de potentiella effekterna av betydande brister i den ekonomiska konvergensen.

Samtidigt kräver utvidgningen en intern diskussion i EU och förberedelser inom EU-organen. Den 20 mars antog Europeiska kommissionen ett **meddelande om reformer och politisk översyn inför utvidgningen**¹⁰, som bidrar till den pågående diskussionen om de interna reformer som EU kommer att behöva genomföra. Meddelandet tar upp konsekvenserna av ett större EU på fyra nyckelområden – värden, politik, budget och styrning – och lägger grunden för översyner av politiken inför utvidgningen. Utvidgningen bör dessutom åtföljas av riktade kommunikationsinsatser som syftar till att informera allmänheten om processen, både i EU och i kandidatländerna.

⁹ Med utgångspunkt i handlingsplanen för kritiska råvaror och förordningen om kritiska råvaror har kommissionen börjat bygga upp en rad partnerskap om råvaror, bland annat de samförståndsavtal som undertecknades med Ukraina 2021 och Serbien 2024.

¹⁰ COM(2024) 146 final.

III. UTVIDGNINGSLÄNDER PÅ VÄG MOT EN EU-ANSLUTNING

I slutsatserna och rekommendationerna i detta meddelande bedömer kommissionen, i enlighet med den reviderade metoden¹¹, de **övergripande framstegen i förberedelserna och förhandlingarna inför anslutningen** och föreslår hur man ska gå vidare för de enskilda ländernas vidkommande.

Alla förhandlingskapitel med **Montenegro** har öppnats, och tre har preliminärt avslutats. I juni uppnådde Montenegro en viktig milstolpe i och med en positiv bedömning när det gäller uppfyllandet av de interimistiska riktmärkena för kapitlen om rättsstatsprincipen. Regeringskonferensen med Montenegro den 26 juni 2024 banade väg för ett preliminärt avslutande av förhandlingskapitlen.

Serbien har 22 av 35 förhandlingskapitel öppna, och av dessa har två preliminärt avslutats. Tåta valcykler i Serbien har haft en negativ inverkan på kontinuiteten och takten i framstegen med reformer i samband med EU-anslutningen. Myndigheterna fortsatte att ange EU-medlemskap som sitt strategiska mål. Vägen mot att öppna ytterligare kluster med Serbien kommer särskilt att bero på framstegen och takten i reformer som rör rättsstatsprincipen och normaliseringen av förbindelserna med Kosovo.

Albanien och **Nordmakedonien** har konsekvent uttryckt sitt politiska åtagande för EU-integration som strategiskt mål och sin ambition att gå vidare i anslutningsförhandlingarna på grundval av fortsatta framsteg med reformerna. Efter de första regeringskonferenserna med de två länderna i juli 2022 avslutades genomgången av samtliga sex kluster med framgång i december 2023. På grundval av kommissionens genomgångsrapporter meddelade rådet hösten 2023 varje land de riktmärken som gäller för att inleda förhandlingar om kluster 1 (grundläggande principer).

I slutet av 2023 lade **Albanien** fram sina färdplaner för reformen av den offentliga förvaltningen och rättsstatsprincipen, vilket gjorde det möjligt att öppna klustret för grundläggande principer under den andra regeringskonferensen i oktober 2024. Albanien lade också fram sin färdplan för fungerande demokratiska institutioner i september 2024.

I december 2023 antog **Nordmakedonien** färdplaner för rättsstatsprincipen och reformen av den offentliga förvaltningen. Handlingsplanen för skyddet av minoriteter har ännu inte antagits.

Under tiden lade kommissionen fram ytterligare genomgångsrapporter för rådet om båda länderna: i maj 2024 för kluster 2 – inre marknaden, i oktober 2024 för kluster 6 – yttre förbindelser, och kluster 3 – konkurrenskraft och inkluderande tillväxt.

I linje med kommissionens rekommendation beslutade Europeiska rådet i december 2023 att inleda EU-anslutningsförhandlingar med **Bosnien och Hercegovina** så snart som den nödvändiga graden av överensstämmelse med medlemskapskriterierna har uppnåtts. Såsom framgår av kommissionens rapport från mars 2024 hade Bosnien och Hercegovina gjort framsteg med att anta EU-relaterade reformer och uppnått fullständig anpassning till EU:s utrikespolitik. Utvecklingen i enheten Republika Srpska hindrade dock denna positiva dynamik, särskilt genom antagandet i april av särskilda enhetslagar om val, folkomröstningar och immunitet, det fortsatta icke-erkännandet av författningsdomstolens auktoritet och beslut samt den fortsatta separatistiska retoriken.

Med tanke på Bosnien och Hercegovinas framsteg sedan 2022 ansåg kommissionen den 12 mars 2024 att landet i nödvändig utsträckning hade uppfyllt kriterierna för medlemskap. På grundval av kommissionens rekommendation beslutade Europeiska rådet den 22 mars 2024 att inleda anslutningsförhandlingar med landet. Efter detta beslut höll kommissionen den 24 april 2024 ett första inledande möte för att förklara den kommande processen, särskilt genomgången av regelverket. Reformdynamiken avtog mellan april och oktober 2024. Kommissionen håller på att förbereda förhandlingsramen så att rådet kan anta den så snart alla relevanta steg har genomförts i enlighet med kommissionens rekommendation från oktober 2022.

¹¹ COM(2020) 57 final.

Sedan den 1 januari 2024 åtnjuter innehavare av biometriska pass utfärdade av **Kosovo** viseringsfritt resande till EU, och från och med oktober 2024 även innehavare av serbiska pass som utfärdats av det serbiska samordningsdirektoratet. Kosovo stod fast vid sitt engagemang för EU-relaterade reformer.

Spänningarna i norra Kosovo fortsatte efter den våldsamma attack som Kosovos polis utsattes för av ett väpnat gäng den 24 september 2023, vilket är den allvarligaste upptrappningen under de senaste åren. Andra kriser utlöstes av frågor som rörde regeringens markexpropriering i norr, antagandet av en centralbanksförordning om kontanttransaktioner som inverkar negativt på kosovoserber och andra grupper som inte ingår i majoritetsbefolkningen, polisinsatser för att stänga kontor för Belgrad-ledda institutioner som ger stöd till grupper som inte ingår i majoritetsbefolkningen och av det fortsatta förbudet mot import av varor av serbiskt ursprung, som trädde i kraft i juni 2023 och som i oproportionerligt hög grad påverkar företag med anknytning till den kosovoserbiska befolkningsgruppen. Dessa frågor har ytterligare skadat relationerna mellan regeringen och den kosovoserbiska befolkningsgruppen. EU:s åtgärder avseende Kosovo, som infördes 2023, fortsatte att gälla under rapporteringsperioden. Den höga representanten har rekommenderat att dessa åtgärder upphävs.

I december 2023 beslutade Europeiska rådet att inleda anslutningsförhandlingar med **Ukraina**. Efter slutförandet av de fyra återstående steg som kommissionen fastställt i sin rekommendation av den 8 november 2023 hölls den första regeringskonferensen den 25 juni 2024. Trots Rysslands pågående anfallskrig stod Ukraina fast vid sitt starka engagemang för reformer inom många sektorer. Ukrainaplanen, som godkändes i april 2024 och fungerar som en övergripande reformstrategi, bidrog till att stärka bredare politiska åtaganden inom utvidgningsprocessen. Genom Ukrainafaciliteten fortsätter EU att koppla sitt ekonomiska stöd till återhämtningen till de reformer som krävs för att lyfta Ukrainas ekonomi och hjälpa landet på dess väg mot anslutning. I de gemensamma säkerhetsåtaganden mellan EU och Ukraina som undertecknades i juni 2024 angavs att stöd till säkerhet, resiliens och försvar, Ukrainas anslutningsprocess till EU, stöd till reformer, makroekonomiskt och humanitärt bistånd och återuppbyggnadsstöd förstärker varandra. Ukraina har å sin sida åtagit sig att fortsätta att genomföra reformer i linje med landets väg mot EU, bland annat inom säkerhets-, försvars- och underrättelsesektorerna.

Betydande utmaningar har uppstått till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina och hybridverksamhet mot **Moldavien**. Moldavien har dock fortsatt att göra stadiga framsteg på vägen mot EU-anslutning. I december 2023 beslutade Europeiska rådet att inleda anslutningsförhandlingar med Moldavien. Efter slutförandet av de tre återstående steg som kommissionen fastställt i sin rekommendation av den 8 november 2023 hölls den första regeringskonferensen den 25 juni. Kommissionen och Moldavien har tillsammans utarbetat en tillväxtplan som kommer att öka stödet till relevanta reform- och investeringsprioriteringar och låta landet omfattas av vissa fördelar som är knutna till den inre marknaden. Det moldaviska folket röstade den 20 oktober 2024 i en folkomröstning om EU-anslutning och i presidentvalet. Förslaget att stadfästa EU-anslutningen i författningen stöddes av 50,38 % av väljarna. En andra omgång av presidentvalet kommer att hållas den 3 november mellan de två kandidater som fick det största antalet röster i den första omgången.

Förklarande möten om EU:s regelverk med Ukraina och Moldavien ägde rum mellan februari och maj 2024, och de bilaterala **genomgångsmötena** inleddes i juli, efter det att förhandlingsramarna hade presenterats för båda länderna vid regeringskonferenserna i juni.

Europeiska rådet beviljade **Georgien** status som kandidatland i december 2023, under förutsättning att landet genomför de nio steg som anges i kommissionens rekommendation av den 8 november 2023. Regeringen utarbetade en särskild handlingsplan för att genomföra de nio stegen och uttryckte sitt åtagande att gå vidare med EU-relaterade reformer. Från och med mars 2024 har det dock skett en oroande utveckling som inte återspeglar det engagemang för vägen mot EU som regeringen har uttryckt. Det rör sig bland annat om beslutet att blåsa nytt liv i lagen om insyn i utländskt inflytande och dess antagande den 28 maj samt antagandet den 17 september av lagstiftningspaketet om ”familjevärden och skydd av minderåriga”. Med utgångspunkt i sina slutsatser av den 27 juni 2024 upprepade Europeiska rådet den 17 oktober sin allvarliga oro över den georgiska regeringens handlande som strider mot de värden och principer som EU bygger på. Europeiska rådet erinrade om

att ett sådant handlande äventyrar Georgiens väg mot Europa och i praktiken stoppar anslutningsprocessen.

Den 26 oktober gick de georgiska medborgarna till parlamentsval. I de preliminära resultaten från den internationella valobservatörsgrupp som leddes av OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (OSSE/ODIHR) konstaterades flera brister mot bakgrund av den spända och mycket polariserade miljön. Bland de rapporterade bristerna märks bland annat de senaste lagändringarna som rör valprocessen. Röstsekretessen äventyrades ofta och det förekom inkonsekvenser i förfarandena samt hot och påtryckningar riktade mot väljare. Detta inverkade negativt på allmänhetens förtroende för processen. De preliminära resultaten bekräftar behovet av en omfattande valreform, vilket redan har lyfts fram i tidigare centrala rekommendationer.

Turkiet är en viktig partner för EU och ett kandidatland, och förbindelserna mellan EU och Turkiet har intensifierats under det senaste året. I linje med Europeiska rådets slutsatser från april 2024 har EU återupptagit kontakterna med Turkiet på ett antal områden av gemensamt intresse. Detta sker i syfte att påskynda arbetet med rekommendationerna i 2023 års gemensamma meddelande från kommissionen och den höga representanten om de politiska, ekonomiska och handelsrelaterade förbindelserna¹² mellan EU och Turkiet på ett stegvist, proportionellt och reversibelt sätt. Under fjolåret hölls högnivådialoger om migration och säkerhet, jordbruk, hälsa, forskning och innovation, åtföljda av kontakter på hög nivå mellan kommissionen och Turkiet. Vidare ägde det första mötet i högnivådialogen om handel rum i enlighet med rekommendationerna i det gemensamma meddelandet. När det gäller migrationshantering fortsatte det positiva samarbetet mellan EU och de turkiska myndigheterna på grundval av uttalandet från EU och Turkiet från 2016, och trots utmaningar i samband med genomförandet har samarbetet redan lett till resultat. Ett av de följande stegen bör vara att hålla nästa möte i högnivådialogen om migration och säkerhet. EU kommer att fortsätta sina ansträngningar för att överbrygga meningsskiljaktigheter och sträva efter samarbete med Turkiet på alla områden som gynnar båda parter, inbegripet tullunionen, migrationshantering, fred och säkerhet, den gröna och den digitala omställningen, jordbruk och landsbygdsutveckling, investeringar och konnektivitet. Ett eget konstruktivt engagemang från Turkiets sida kommer att vara avgörande när det gäller att främja de olika samarbetsområden som fastställs i det gemensamma meddelandet.

IV. EU-ANSLUTNINGSPROCESSENS GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER

Rättsstatsprincipen, de grundläggande rättigheterna, fungerande demokratiska institutioner, reformer av den offentliga förvaltningen och de ekonomiska kriterierna utgör de grundläggande principerna i processen för anslutning till EU. Trovärdiga reformer och oåterkalleliga framsteg när det gäller de grundläggande principerna är avgörande för att människor ska kunna åtnjuta likhet inför lagen och tillräckligt skydd av sina grundläggande rättigheter och friheter. Att konsolidera resultaten på dessa områden är avgörande för att utvidgningsländerna ska kunna göra framsteg på sina respektive vägar till anslutning. Rättssäkerhet och god samhällsstyrning är också grunden för att öka konkurrenskraften och skapa förutsättningar för utländska direktinvesteringar, socioekonomiska framsteg och välbefinnande. Stabila institutioner är också avgörande för efterlevnaden av EU:s regelverk inom alla politikområden, inbegripet förvaltningen av det betydande ekonomiska stöd som EU tillhandahåller. Under det senaste året har framsteg noterats med de reformer som är kopplade till de grundläggande principerna, särskilt i Montenegro, Albanien, Moldavien och Ukraina.

Genom att vissa utvidgningsländer (Albanien, Montenegro, Nordmakedonien och Serbien) från och med 2024 omfattas av rapporten om rättsstatsprincipen stöds deras genomförande av rekommendationerna inom ramen för utvidgningspaketet, särskilt när det gäller insatser för att reformera rättssystemen, ramarna för korruptionsbekämpning, mediernas mångfald och frihet samt kontroller och motvikter, och deras myndigheter får hjälp med att göra ytterligare meningsfulla framsteg i anslutningsprocessen. I detta hänseende ger de årliga utvidgningsrapporterna fortsatt

¹² JOIN(2023) 50 final

vägledning och rekommendationer. Kommissionen kommer att ta med andra utvidgningsländer i rapporten om rättsstatsprincipen i takt med att de blir redo, i enlighet med ordförande Ursula von der Leyens politiska riktlinjer för nästa Europeiska kommission 2024–2029.

Rättsväsen och grundläggande rättigheter

I vissa länder har fortsatta ansträngningar för att effektivt genomföra **reformer av rättsväsendet** och genomföra granskningar lett till att **rättsväsendets** oberoende och ansvarsskyldighet har stärkts, särskilt i Albanien, Moldavien och Ukraina. Bosnien och Hercegovina har också inlett förberedelser för integritetskontroller inom hela rättsväsendet. I de flesta länder kvarstod dock hoten mot rättsväsendets oberoende. Försöken till otillbörlig politisk inblandning fortsätter, vilket påverkar rättsväsendets trovärdighet i befolkningens ögon. Att förbättra rättsväsendets kvalitet och effektivitet förblir en prioritering. Många utvidgningsländer står också inför betydande utmaningar som påverkar kvaliteten och effektiviteten hos deras rättssystem: eftersläpning i domstolarna, svårigheter att tillsätta lediga tjänster och otillräcklig finansiering. Flera utvidgningsländer har reformerat sina system för rättslig utbildning, men vissa av dessa uppfyller inte de europeiska normerna. Insatserna för att digitalisera rättsväsendet, däribland att inrätta eller stärka ärendehanterings- och informationssystem, förbättra specialiseringen och införa skyddsåtgärder mot manipulation måste fortsätta för att oberoendet och opartiskheten ska stärkas.

Korruptionen är fortfarande ett problem inom den offentliga och privata sektorn i utvidgningsländerna. Kampen mot korruption förblir en prioritering för regeringarna i utvidgningsländerna. Risker i samband med state capture är det problem som är svårast att lösa och kräver brådskande och beslutsamma åtgärder från regeringarnas sida. Den demokratiska stabiliteten och den ekonomiska utvecklingen påverkas av korruption på hög nivå och otillbörlig påverkan från oligarker, som tillsammans med organiserade kriminella nätverk försöker infiltrera olika sektorer. Trots vissa framsteg när det gäller att stärka de rättsliga och institutionella arrangemangen fortsätter korruptionen att påverka många områden, alltifrån rättsväsendet, den offentliga förvaltningen och den offentliga upphandlingen till ekonomin mer generellt, inbegripet sårbara sektorer som energi, hälso- och sjukvård, byggverksamhet och medier. Dessa frågor kräver systematiska och övergripande strategier som bygger på ett genuint politiskt engagemang och en långsiktig vision för att förbättra öppenheten och integriteten. De kräver också systematiskt genomförda strategier mot korruption och riskbedömningar inom nyckelsektorer. Tyvärr saknas effektiva system för redovisning av tillgångar, förebyggande av intressekonflikter, insyn i verkligt ägande och integritetsåtgärder inom alla offentliga tjänster. De korruptionsbekämpande organen behöver bättre resurser, starkare och oberoende mandat och frihet från politisk inblandning och politiskt inflytande av otillbörligt slag. Det krävs ökade åtgärder för att effektivt utreda och lagföra fall av korruption, särskilt på hög nivå, och för att säkerställa beslag och förverkande av tillgångar som härrör från brott. Dessutom måste man följa en systematisk strategi för en övergång från oligarki för att begränsa det alltför stora inflytandet från särintressen i det ekonomiska, politiska och offentliga livet. De villkor som möjliggör undersökande journalistik och det civila samhället bör förbättras och kontinuerligt skyddas.

De grundläggande rättigheterna är till stor del förankrade och skyddade i lag i hela utvidgningsregionen. Länderna har ratificerat de viktigaste internationella och europeiska instrumenten om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och vidtagit åtgärder för att anpassa sin lagstiftning till EU:s regelverk. Det finns fortfarande **brister i anpassningen**, särskilt när det gäller yttrandefrihet, jämställdhet, icke-diskriminering, hatbrott och hatpropaganda, dataskydd, processuella rättigheter för misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden och brottsoffers rättigheter. Lagar om utländska agenter/utländskt inflytande kränker de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, särskilt rätten till föreningsfrihet och yttrandefrihet. Utmaningar kvarstår också när det gäller att säkerställa ett **effektivt genomförande** av lagstiftning och politiska verktyg för grundläggande rättigheter och effektiva prövningsmekanismer. Alla länder måste öka sina ansträngningar för att följa internationella och europeiska övervakningsorgans rekommendationer, bland annat om förhållandena vid frihetsberövande. De måste också säkerställa att domar från **Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna** verkställs. I en stor del av regionen strävar **ombudsmannainstitutioner** och andra oberoende organ efter att fullgöra sin uppgift att övervaka

staternas åtgärder för att respektera, skydda och främja de mänskliga rättigheterna. Det finns dock fortfarande ett behov av att öka det funktionella oberoendet och resurserna för dessa institutioner och förbättra uppföljningen av deras rekommendationer.

Yttrandefrihet, mediefrihet och mediepluralism är hörnstenar i ett demokratiskt samhälle. Trots vissa lagändringar kännetecknas mediesektorn i flera länder fortfarande av mediekoncentration och politiskt inflytande. Detta undergräver mångfalden, oberoendet och kvaliteten inom journalistiken och leder till polarisering. Ansträngningar har gjorts för att ta itu med hot och våld mot journalister. Resultat måste uppvisas när det gäller att följa upp åtgärderna systematiskt. Användningen av strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt (munkavleprocesser) som riktar sig mot journalister och det civila samhället ökar i flera länder i regionen.

Det finns lagar om **icke-diskriminering**, men det krävs fortfarande större insatser för att bekämpa diskriminering, särskilt mot homosexuella, bisexuella, transpersoner, intersexuella och queerpå personer (hbtqi-personer), romer och andra minoriteter. Det krävs också insatser för att förhindra att lagstiftningen om icke-diskriminering och de grundläggande rättigheterna försvagas. I de flesta länder uppgraderas jämställdhetspolitiken och ramarna för att förebygga och bekämpa **könsrelaterat våld** och våld i hemmet, i linje med kraven i Istanbulkonventionen. Könsrelaterat våld är dock fortfarande ett allvarligt problem i många länder, och stödtjänsterna för våldsoffer är fortfarande otillräckliga och underfinansierade. Det krävs också brådskande insatser för att stärka integreringen av **system för skydd av barn** och påskynda **avinstitutionaliseringen** för barn och vuxna med funktionsnedsättning.

Rättvisa, frihet och säkerhet

När det gäller **rättvisa, frihet och säkerhet**, brottsbekämpning och rättsligt samarbete mellan EU och utvidgningsländerna fortsatte den positiva utvecklingen, samtidigt som utmaningar kvarstår. Utvidgningsländernas ansträngningar för att uppnå trovärdiga **resultat när det gäller proaktiva utredningar, åtal och slutliga fällande domar för organiserad brottslighet och korruption, särskilt på hög nivå**, måste i allmänhet förbättras. Västra Balkan och Turkiet fortsätter att vara en källa till och nav för brottslig verksamhet och kriminella grupper som också är aktiva i EU. De berörda länderna är viktiga transitpunkter för människohandel, smuggling av migranter och smuggling av varor, särskilt olaglig narkotika och tobak. Organiserade kriminella grupper från västra Balkan är viktiga aktörer i den internationella narkotikahandeln mellan Västeuropa och Latinamerika.

Trots de insatser som partnerna på västra Balkan gjort för att förebygga och bekämpa missbruk av och olaglig handel med skjutvapen identifierar EU-medlemsstater fortfarande denna region som en viktig källa för vapen som olagligt förs in i EU. I detta avseende är det mycket viktigt att den andra fasen av den regionala färdplanen för bättre kontroll av handelsvapen och lätta vapen genomförs.

Organiserade kriminella grupper från Ukraina, Moldavien och Georgien är verksamma inom smuggling av migranter, människohandel, varu-, narkotika- och vapenhandel, it-beroende brottslighet och annan brottslighet, såsom dokumentbedrägeri. Detta är fallet trots de insatser som görs i dessa länder för att bekämpa organiserad brottslighet.

Tull- och gränsbevakningstjänstemännen i många utvidgningsländer saknar fortfarande tillräcklig operativ kapacitet och tillräckliga verktyg för att hantera dessa utmaningar. Effektiviteten i kampen mot organiserad brottslighet varierar bland utvidgningsländerna, men samarbetet mellan brottsbekämpande myndigheter i EU och utvidgningsländerna har ökat.

Kandidatländer och potentiella kandidatländer bör ha fullt fungerande nationella system för förvaltning av Schengensamarbetet när de ansluts till EU. Detta förutsätter att man utarbetar en Schengenhandlingsplan som stöds genom funktionell övervakning och uppföljning. Beslutet att avskaffa personkontroller vid framtida gemensamma inre EU-gränser kommer att förutsätta att ytterligare objektiva krav uppfylls, vilket ska kontrolleras inom ramen för utvärderingsmekanismen för Schengen.

Kampen mot ekonomisk brottslighet och penningtvätt är otillräcklig, liksom kapaciteten för återvinning av tillgångar, inbegripet beslagtagnade av kryptotillgångar. De finansiella utredningarna

är otillräckliga och det finns brister i de finansiella utredningsenheternas kapacitet i många utvidgningsländer. Anpassningen till och det effektiva genomförandet av lagstiftningen är ojämn när det gäller bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism samt återvinning av tillgångar, däribland inrättande av kontor för återvinning av tillgångar, och en förstärkning av befogenheterna att spåra och förverka tillgångar. Det krävs fler åtgärder för att ta itu med kriminella nätverks olagliga vinster, förbättra insynen i verkligt ägande och stärka institutionernas tillgång till varandras relevanta databaser och det internationella informationsutbytet, inbegripet att stärka den digitala infrastrukturen. Turkiet slutförde sin handlingsplan för att åtgärda de konstaterade bristerna i fråga om strategisk bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism och är därför inte längre upptaget på den grå lista som ställts upp av arbetsgruppen för finansiella åtgärder (FATF).

Terrorism, våldsbejakande extremism och radikalisering utgör fortfarande en utmaning. Vid ministerforumet för rättsliga och inrikes frågor mellan EU och västra Balkan i oktober 2023 gjordes ett åtagande om att förnya den gemensamma handlingsplanen för terrorismbekämpning för västra Balkan mot bakgrund av framväxande hot, och arbetet med en ny plan går framåt. Utvidgningsländerna bör säkerställa att terroristbrott kriminaliseras och bestraffas i sina respektive nationella straffrättsliga ramar. Det krävs ytterligare insatser för att förhindra radikalisering, inbegripet när det gäller lokala strukturer, radikalisering i fängelser och uppföljning av frigivningen av terroristbrottslingar och för att effektivt bekämpa innehåll på internet som har anknytning till terrorism och extremism.

Hybridhot är fortfarande en politisk och säkerhetsmässig utmaning för utvidgningsländerna, särskilt för dem som befinner sig i valcykler. Hybridhoten inbegriper utländsk informationsmanipulering och inblandning samt fysiska angrepp och cyberattacker, särskilt mot kritisk infrastruktur. Dessa hot ökade kraftigt efter Rysslands anfallskrig mot Ukraina och fortsätter att utgöra en betydande risk. Stödet från EU och samarbetet med EU på detta område har stärkts.

Fungerande demokratiska institutioner

Konsoliderade demokratiska institutioner är avgörande för att säkerställa stabilitet och är en central pelare i anslutningsprocessen. Många utvidgningsländer fortsatte att påverkas av misstro och en markant polarisering. Deras parlament spelar fortfarande en svag roll i fråga om tillsyn över den verkställande makten, vilket har en negativ inverkan på lagstiftningsprocessen och försvårar utnämningar inom offentliga organ. I många länder måste ytterligare reformer genomföras i fråga om valprocessen, i linje med kvarstående rekommendationer från Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)/Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR). En positiv utveckling noterades dock i Montenegro och Moldavien.

När det gäller det civila samhället är de rättsliga ramarna för föreningsfrihet vanligtvis anpassade till internationella normer. I praktiken kan dock organisationer i det civila samhället inte alltid registrera sig och verka fritt, och i vissa länder är deras verksamhetsmiljö begränsad eller svår.

Reformer av den offentliga förvaltningen

Rekommendationerna från 2023 om **reformen av den offentliga förvaltningen** gäller fortfarande, och framstegen är överlag ganska begränsade. Den största utmaningen rör den offentliga förvaltningens funktion och förvaltningen av mänskliga resurser, bland annat politisering, och bristen på reformer leder fortsatt till en hög personalomsättning. Detta har överlag påverkat utformningen och genomförandet av reformpolitiken, bland annat inom ramen för faciliteten för reformer och tillväxt för västra Balkan och Ukrainafaciliteten, och utgör fortfarande ett stort hinder för att länderna ska kunna uppfylla de skyldigheter som följer av EU-medlemskapet. I Ukraina förvärras utmaningarna av följderna av Rysslands pågående anfallskrig. Det krävs ytterligare åtgärder för den institutionella samordningen av reformen av den offentliga förvaltningen och förstärkningen av tillsynsinstitutionerna för att säkerställa ansvarsskyldigheten.

På området **förvaltning av de offentliga finanserna** har alla länder inrättat en trovärdig och relevant strategisk ram för reformer, inbegripet en regelbunden övervaknings- och samordningsmekanism.

Bosnien och Hercegovina genomförde för första gången en politisk dialog om förvaltningen av de offentliga finanserna. De viktigaste utmaningarna är i) förvaltningen av offentliga investeringar, ii) övervakningen av finanspolitiska risker, iii) att förbättra budgetdisciplinen, iv) att koppla den strategiska planeringen till budgetramverken på medellång sikt och förbättra deras trovärdighet, v) att förstärka den intern finansiell kontroll i den offentliga sektorn och vi) att förbättra budgetinsynen.

Det är mycket viktigt att de nationella statistikmyndigheterna tillhandahåller tillförlitlig och aktuell officiell statistik. En ytterligare förstärkning av kapaciteten hos **de nationella statistiksystemen** är därför ett centralt inslag i reformprocessen.

Migration

EU står fast vid sitt åtagande att samarbeta och stödja västra Balkan och Turkiet genom att anta en övergripande strategi för att hantera irreguljär migration, inbegripet genom att bekämpa smuggling av migranter och människohandel, förbättra gränsförvaltningen, samarbeta om asyl- och skyddssystem och intensifiera arbetet om återvändande. Även om de irreguljära migrationsströmmarna har avtagit på de västra Balkanrutterna kräver fenomenet ständig vaksamhet, särskilt när det gäller den olagliga verksamhet som bedrivs av nätverk som ägnar sig åt smuggling av migranter och människohandel.

Antalet olagliga gränspassager till EU från västra Balkan 2023 minskade med 31 % jämfört med 2022, och den nedåtgående trenden mer än fördubblades under första halvåret 2024¹³. I linje med **EU:s handlingsplan för västra Balkan** som Europeiska kommissionen lade fram i december 2022 inriktas kommissionens stöd till regionen på gränsförvaltning, bekämpning av smuggling av migranter och människohandel, ökat återvändande, samarbete om asyl-, skydds- och mottagningssystem samt anpassningen till EU:s viseringspolitik, som ingår bland de åtaganden som partnererna på västra Balkan gjort i sina reformagendor inom ramen för tillväxtplanen. Nya statusavtal som gör det möjligt för Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex) att placera ut ytterligare europeiska gräns- och kustbevakningsenheter på västra Balkan har förhandlats fram, undertecknats eller börjat tillämpas under rapporteringsperioden. EU:s stöd till västra Balkan för bekämpning av smuggling av migranter och människohandel håller på att ge operativa resultat.

Även om antalet irreguljära inresor från Turkiet till de grekiska öarna har ökat betydligt jämfört med 2022 minskade antalet anländande från Turkiet till Cypern och Italien avsevärt under 2023. Kommissionen håller på att genomföra EU:s handlingsplan för den östra Medelhavsrutten, som antogs i oktober 2023. EU fortsätter att stödja **Turkiets betydande insatser** för att hysa 3,6 miljoner flyktingar, främst från Syrien, och samarbetar med de turkiska myndigheterna för att förhindra irreguljär migration. Genomförandet av uttalandet från EU och Turkiet från mars 2016 och återtagandeavtalet mellan EU och Turkiet är fortsatt avgörande för samarbetet mellan EU och Turkiet.

Rysslands anfallskrig mot Ukraina fortsätter att medföra en massiv fördrivning av befolkningen **inom Ukraina och regionen i stort**. Länderna i regionen i stort har fortsatt att ta emot ukrainska flyktingar och bidragit till skydds- och integrationsinsatser.

Ekonomi

Under 2023 **återhämtade** sig de flesta av de tio utvidgningsländerna från **de stora ekonomiska och sociala utmaningar** som de ställdes inför till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina, vilket visar på betydande motståndskraft. Trots den fortsatta förstörelsen och det stora antalet civila dödsoffer växte Ukrainas BNP 5,3 % under 2023, vilket var mer än väntat. Inom ramen för den nya Ukrainaplanen åtog sig landet att genomföra en omfattande uppsättning reformer för att upprätthålla makroekonomisk stabilitet, främja återhämtning och göra framsteg på vägen mot EU. I de flesta länderna på västra Balkan avtog den reala BNP-tillväxten, men den var fortfarande stabil med 6 % i Montenegro, 3,4 % i Albanien, 3,3 % i Kosovo och 2,5 % i Serbien; dock mer blygsam med 1,6 % i Bosnien och Hercegovina och 1 % i Nordmakedonien. Turkiet och Georgien hade också en kraftig

13 Källa: Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex).

BNP-tillväxt på 5,1 % respektive 7,5 %, medan Moldavien började återhämta sig från sin djupa recession 2022 med en blygsam tillväxt på 0,7 %.

Efter en topp 2022 **dämpades inflationen** i alla utvidgningsländer, främst på grund av lägre internationella råvarupriser och en åtstramad penningpolitik. I Turkiet har det skett en välkommen övergång till en mer konventionell och stramare ekonomisk politik sedan mitten av 2023. Strukturella problem på **arbetsmarknaden**, såsom den stora klyftan mellan könen, kompetensglappet och en hög andel odeklarerat arbete, fortsätter att utgöra gemensamma utmaningar som påverkar företagsklimatet, arbetskraften och den totala tillväxten i de tio ekonomierna. Att stärka den sociala dialogen, inbegripet kapaciteten hos arbetsmarknadens parter, är fortfarande relevant för att ta itu med dessa utmaningar.

Det är allt viktigare att alla tio utvidgningsländer **påskyndar strukturreformerna** för att möjliggöra en hållbar tillväxt på medellång sikt och göra framsteg mot att uppfylla de ekonomiska kriterierna för EU-medlemskap. Detta inbegriper att säkerställa en fungerande marknadsekonomi och visa att länderna har kapacitet att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU. Den ekonomiska politiken bör också stödja ambitiösa mål inom ramen för den gröna och den digitala omställningen. Att tillämpa en politik för utfasning av fossila bränslen och för resiliens är fortfarande en viktig del av anpassningen till EU:s standarder.

V. EKONOMISK OCH SOCIAL KONVERGENS OCH PÅSKYNDAD INTEGRATION

BNP per capita på västra Balkan samt i Ukraina, Moldavien och Georgien ligger fortfarande runt eller under 50 % av EU:s BNP, och konvergenstakten går långsamt. Samtidigt visar erfarenheterna från EU:s utvidgning 2004 att medlemskapet i EU:s inre marknad och strukturfonderna har en positiv inverkan på den **ekonomiska konvergensen**. Detta ligger till grund för den nuvarande andan i förbindelserna mellan EU och utvidgningsländerna, som är inriktad på investeringar i infrastruktur och förbättring av företagsklimatet och på att **tidigarelägga integrationen i fråga om specifika delar av EU:s inre marknad**. Detta främjas genom särskilda instrument, såsom tillväxtplanen för västra Balkan och associeringsavtalen, inklusive de djupgående och omfattande frihandelsområdena med Ukraina, Moldavien och Georgien. En sådan påskyndad integration måste åtföljas av en relevant anpassning till EU:s regelverk och en förstärkning av den administrativa kapaciteten.

För att ytterligare påskynda reformerna och **den socioekonomiska konvergensen** mellan västra Balkan och EU och för att hjälpa länderna att uppfylla kraven för EU-medlemskap har kommissionen antagit en **tillväxtplan för västra Balkan**. Planen syftar till att före anslutningen ge några av de fördelar och ytterligare incitament till reformer som ett EU-medlemskap innebär. Den är inriktad på en gradvis integrering av regionens partner i EU:s inre marknad redan före anslutningen, på att stärka det regionala ekonomiska samarbetet och på att stödja strukturreformer på områdena rättsstatsprincipen, företagsklimat, den gröna och den digitala omställningen samt utveckling av humankapital. Dessa reformer kommer att belönas via faciliteten för reformer och tillväxt.

Genomförandet av tillväxtplanen är i full gång och för med sig en ny dynamik i regionen. Utsikterna att komma i åtnjutande av vissa områden av EU:s inre marknad före anslutningen – vilket kräver konkreta framsteg när det gäller antagande av relevanta delar av regelverket, strukturreformer och regionalt ekonomiskt samarbete – har fört länderna i regionen närmare varandra **vid regelbundna minister- och ledarmöten**¹⁴. Dessa möten ägnas åt genomförandet och anordnas i tur och ordning av partnererna på västra Balkan, med deltagande av EU. De åtgärder för påskyndad integration som hittills har inletts inbegriper ansökningar om anslutning till det gemensamma eurobetalningsområdet (Sepa), gröna körfält för att påskynda klareringen av varor vid gränserna mellan EU och västra Balkan, särskilda avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter, utveckling

¹⁴ Sådana möten mellan de ledarna för de sex länderna på västra Balkan ägde rum i Skopje den 21–22 januari 2024, i Tirana den 28–29 februari och i Kotor den 15–16 maj, där man enades om att Bosnien och Hercegovina skulle stå värd för nästa möte hösten 2024. Den 19 september 2024 träffade ledare för de sex länderna på västra Balkan ordförande Ursula von der Leyen för att diskutera genomförandet av tillväxtplanen.

av nationella digitala identitetsplånböcker och en digital identitetsplånbok för Balkan som är driftskompatibel med de europeiska digitala identitetsplånböckerna, en motsvarighet till WiFi4EU-initiativet på västra Balkan, en inkludering av regionen i de europeiska digitala innovationsknutpunkterna och samarbete inom ramen för alliansen för kritiska läkemedel. Möjligheten för Albanien och Montenegro att bli medlemmar i Sepa före utgången av 2024, och för andra partner på västra Balkan redan 2025, skulle kunna medföra betydande fördelar för dessa länder.

Tillträdet till EU:s inre marknad är beroende av att regionen intensifierar sina insatser för regionalt ekonomiskt samarbete genom att genomföra den **gemensamma regionala marknaden**. Länderna på västra Balkan har utarbetat och antagit en ambitiös reviderad handlingsplan för detta initiativ, som har stor potential att öka tillväxten i regionen genom regional rörlighet och nya investeringar på regional nivå.

Tillväxtplanen innehåller en särskild **facilitet för tillväxt och reformer** på 6 miljarder euro, som används både för att belöna länderna för verkliga framsteg i genomförandet av överenskomna ambitiösa reformagendor och för att stödja viktiga investeringar på de prioriterade områdena genom investeringsramen för västra Balkan. Kommissionen har antagit ett beslut om godkännande av fem reformagendor. Genomförandet kommer att inledas efter undertecknandet av faciliteten och låneavtalen samt utbetalningen av förfinansieringen.

Faciliteten kompletterar det föranslutningsstöd som redan ges till västra Balkan genom **instrumentet för stöd inför anslutningen (IPA III)**, med fokus på administrativ och institutionell kapacitetsuppbyggnad, samt genomförandet av **den ekonomiska planen och investeringsplanen för västra Balkan**¹⁵ från 2020, inbegripet införandet av initiativ inom ramen för Global Gateway-strategin, som stöder ekonomisk tillväxt och den gröna och den digitala omställningen i regionen. Den ekonomiska planen och investeringsplanen förväntas mobilisera investeringar till ett värde av upp till 30 miljarder euro i regionen, varav 9 miljarder euro i form av EU-bidrag. Genomförandet av planen går smidigt, och de program som hittills godkänts förväntas mobilisera upp till 17,5 miljarder euro, varav 5,4 miljarder euro i EU-bidrag för finansiering av 68 viktiga infrastrukturinvesteringar och sociala investeringar i regionen. Dessutom syftar 21 garantier, som täcks av EU med upp till 937 miljoner euro, till att attrahera privata investeringar för att öka regionens investeringskapacitet. Instrumentet för stöd inför anslutningen omfattar också stöd till landsbygdsutvecklingsprogram (Ipad) i Albanien, Nordmakedonien, Montenegro, Serbien och Turkiet.

Återuppbyggnaden av Ukraina och dess ekonomi för att komma upp till EU-nivå inför landets framtida anslutning kräver inte bara stora finansiella insatser utan också strukturreformer. I detta syfte har EU antagit **Ukrainafaciliteten** på 50 miljarder euro, som syftar till att stödja landet i förberedelserna inför anslutningen, återuppbyggnaden och moderniseringen av dess infrastruktur, genomförandet av strukturreformer och stärkandet av dess administrativa kapacitet att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap. Faciliteten trädde i kraft den 1 mars 2024.

Ukrainaplanen, facilitetens första pelare, är ett viktigt verktyg för att säkerställa Ukrainas konvergens och gradvisa integrering i EU. Ukrainas regering har utformat denna omfattande plan, som godkändes av kommissionen i april och av rådet i maj. I planen anges 69 reformer och 10 investeringar som omfattar 15 områden (däribland energi, jordbruk, transport, den gröna och den digitala omställningen, humankapital, statsägda företag, företagsklimat, offentliga finanser och decentralisering). Dessa åtgärder syftar till att stärka Ukrainas makroekonomiska och finansiella motståndskraft, förbättra styrningen, öka förvaltningens kapacitet och effektivitet, förbättra rättsväsendets ansvarsskyldighet och integritet, stödja utvecklingen av den privata sektorn och skapa en miljö som främjar hållbar ekonomisk tillväxt. Flera reformer förväntas stödja Ukrainas ansträngningar på vägen mot anslutning genom att göra framsteg med anpassningen till EU:s regelverk, särskilt inom offentlig förvaltning, förvaltning av de offentliga finanserna, bekämpning av penningtvätt, offentlig upphandling, transportsektorn och den livsmedelsbaserade jordbrukssektorn.

¹⁵ COM(2020) 690.

Facilitetens andra pelare, **investeringsramen för Ukraina**, förfogar över 9,3 miljarder euro via EU:s finansieringsinstrument och syftar till att genom att locka till sig offentliga och privata investeringar mobilisera upp till 40 miljarder euro för att stödja landets återhämtning och återuppbyggnad. 1,4 miljarder euro har redan anslagits för att komplettera befintliga investeringsavtal med flera internationella finansinstitut för att mobilisera konkreta investeringar i Ukrainas ekonomi. Facilitetens tredje pelare ger tekniskt stöd till Ukrainas regering för att bygga upp dess kapacitet, genomföra de reformer som anges i planen och som är relevanta för anslutningen och för att stödja det civila samhället.

EU:s **djupgående och omfattande frihandelsområde med Ukraina** har visat sig vara ett effektivt instrument för att skapa förutsättningar för förbättrade ekonomiska förbindelser och handelsförbindelser för att ytterligare stimulera konvergens. Genom det djupgående och omfattande frihandelsområdet har EU helt liberaliserat importen från Ukraina för de flesta produkter och behållit tullkvoter och ett minimiprissystem för endast ett fåtal utvalda jordbruksprodukter. För att stödja Ukrainas ekonomi har EU sedan 2022 helt upphävt sina tullar på alla importerade produkter genom att anta tillfälliga autonoma handelsåtgärder. För att ta hänsyn till EU-intressenternas farhågor har dock en förstärkt skyddsmekanism och en nödbroms införts för vissa känsliga jordbrukssektorer. Andra bestämmelser möjliggör en gradvis integration som tidigarelägger fördelarna med medlemskap under perioden före anslutningen. Exempel på detta är möjligheten att ingå ett avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter eller att ansluta sig till initiativet ”roaming som hemma”.

Det **djupgående och omfattande frihandelsavtalet mellan EU och Moldavien** hjälper Moldavien att förbättra sin ekonomiska och handelsmässiga integration med EU inför anslutningen. EU har helt liberaliserat all import från Moldavien, utom av sju jordbruksprodukter, för vilka autonoma handelsåtgärder som medger tillfällig liberalisering har varit i kraft sedan 2022. Landet strävar också efter ett avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter och ett eventuellt tillträde till EU:s område med ”roaming som hemma”.

Den 10 oktober 2024 antog Europeiska kommissionen **tillväxtplanen för Moldavien**, som har ett anslag på 1,8 miljarder euro, och stöds av en facilitet för reformer och tillväxt för perioden 2025–2027. Planen syftar till att påskynda socioekonomiska reformer och reformer som är knutna till de grundläggande principerna, förbättra Moldaviens tillträde till Europeiska unionens inre marknad och öka det ekonomiska stödet under de kommande tre åren. Tillsammans kommer planen och faciliteten att möjliggöra och ge incitament till reformer och de investeringar som krävs för att påskynda anslutningsprocessen.

Genomförandet av det **djupgående och omfattande frihandelsavtalet mellan EU och Georgien** fortsätter att underlätta en tillnärmning av Georgiens rättsliga ram till EU och erbjuder ett öppet klimat för handel och investeringar mellan de båda parterna.

De enskilda länderna och den region som omfattas av det östliga partnerskapet får också stöd från instrumentet för grannskap, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete – Europa i världen och **den ekonomiska planen och investeringsplanen**¹⁶, som främjar den gröna och den digitala omställningen samt den ekonomiska tillväxten i hela regionen, inbegripet Global Gateway-strategin. Dess genomförande har tagit fart under rapporteringsperioden. I oktober 2024 hade totalt 11,6 miljarder euro i offentliga och privata investeringar mobiliserats inom ramen för denna plan. Investeringarna är inriktade på den privata sektorn och ger tillgång till icke subventionerad finansiering för mikroföretag samt små och medelstora företag. Investeringar görs också inom transportrelaterad konnektivitet, digital konnektivitet och energikonnektivitet. De mobiliserade investeringarna bidrar avsevärt till partnerländernas ekonomiska tillväxt och lägger grunden för ekonomier som är mer integrerade och framtidssäkrade.

16 SWD(2021) 186 final

Investeringsplattformen för Turkiet, som lanserades 2022 inom ramen för Europeiska fonden för hållbar utveckling plus (EFHU+), förväntas mobilisera närmare 2,4 miljarder euro i investeringar i Turkiet på grundval av mer än 400 miljoner euro i EU-budgetgarantier. Plattformen underlättar investeringar på områden av ömsesidigt intresse, såsom gröna investeringar och en hållbar omställning, förnybar energi, konnektivitet och digitalisering. Den tillhandahåller en kraftfull uppsättning riskminskningsinstrument för att öka EU:s och internationella finansinstituts finansiella kapacitet och stödja och främja offentliga och privata investeringar i Turkiet. Den kan också bana väg för potentiella Team Europe-initiativ tillsammans med internationella finansinstitut.

EU gav kraftigt ekonomiskt stöd och visade solidaritet med Turkiet efter de förödande **jordbävningarna** i februari 2023. Båda sidorna samarbetar framgångsrikt för att genomföra det stöd på 1 miljard euro som EU utlovat.

Dessutom utlovade EU 1 miljard euro till **syrisk flyktingar och värdsamhällen i Turkiet 2024**.

Ekonomisk konvergens måste gå hand i hand med **social konvergens** – på grundval av principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och EU:s sociala regelverk. För att uppnå detta är det mycket viktigt att alla utvidgningsländer utvecklar välfungerande arbetsmarknadsstrukturer och arbetsmarknadsinstitutioner, effektiva sociala trygghetssystem och en stark social dialog.

VI. REGIONALT SAMARBETE OCH GODA GRANNFÖRBINDELSER

På **västra Balkan** är goda grannförbindelser och regionalt samarbete viktiga inslag i stabiliserings- och associeringsprocessen samt utvidgningsprocessen. Det är av största vikt att man **övertvinner arvet från det förflutna** och tar itu med tvister som uppstår till följd av 1990-talets konflikter. Viktiga olösta bilaterala frågor återstår att komma till rätta med, bland annat när det gäller gränser, rättvisa för offer för krigsförbrytelser, identifiering av återstående saknade personer och upprättande av ett noggrant register på regional nivå över begångna grymheter.

Regionen uppfyller sin ambition att skapa en **gemensam regional marknad** som syftar till att säkerställa fri rörlighet för personer, tjänster, varor och kapital. Detta kommer att främja sysselsättning och handel och underlätta tullförfarandena mellan parterna. Arbetet samordnas av **det regionala samarbetsrådet** och **Centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta)** i partnerskap med **Western Balkans 6 Chamber Investment Forum**.

Framsteg har gjorts i genomförandet av handlingsplanen för den gemensamma regionala marknaden, med antagandet av fem rörlighetsavtal under de senaste tre åren. Avtalen rör id-kort för resor, erkännande av yrkeskvalifikationer och akademiska kvalifikationer samt tillträde till högre utbildning. För att avhjälpa långvariga problem fattades ett antal större beslut i den **gemensamma Ceftakommittén** i oktober 2024, vilka i hög grad ökar de potentiella fördelarna med den gemensamma regionala marknaden.

Vid **toppmötet i Berlin den 14 oktober 2024** antog regionen **den andra handlingsplanen för den gemensamma regionala marknaden för 2025–2028**. Planen är inriktad på att fördjupa det befintliga samarbetet och lansera nya initiativ, särskilt inom handel, fri rörlighet, företagsklimat, humankapital och den digitala omställningen. Genomförandet av handlingsplanen och det övergripande regionala samarbetet kommer att vara en avgörande förutsättning för framsteg med att öppna tillträdet till specifika områden på EU:s inre marknad, i enlighet med tillväxtplanen. Genomförandet av både Ceftabesluten och handlingsplanen inleder en ny fas i inrättandet av den gemensamma regionala marknaden, med påtagliga fördelar för medborgare och företag i regionen.

Den **regionala konnektiviteten** stod fortfarande högt på dagordningen genom samarbete på områdena transport, energi och digitalisering. **Transportgemenskapen** fortsatte att stödja en gradvis integrering av transportsektorerna på västra Balkan och i Ukraina, Moldavien och Georgien, samtidigt som man främjade underlättande av transporter inom ramen för initiativet om gröna körfält genom att utarbeta en färdplan. Den innehåller planer för hur 11 gränsövergångar inom regionen och mellan regionen och EU ska moderniseras i syfte att avsevärt minska väntetiderna, samtidigt som man säkerställer de nödvändiga kontrollerna. **Solidaritetskorridorerna** mellan EU och Ukraina fortsätter

att spela en viktig roll när det gäller att tillhandahålla logistikrutter för kritiska handelsflöden mellan Ukraina, Moldavien, EU och resten av världen.

Samarbetet fortsatte med **energigemenskapens sekretariat** om nationella energi- och klimatplaner (trots förseningar i antagandet). Energi- och klimatplanerna ligger till grund för ramen för energi- och klimatpolitiken fram till 2030, förbättrar energitryggheten och energieffektiviteten och främjar **integreringen av energimarknaden** med EU. Det är mycket viktigt att energigemenskapens avtalsslutande parter införlivar och genomför paketet för integrering av elmarknaden och strävar efter att införa ett koldioxidpris som motsvarar priset i EU:s utsläppshandelssystem för el senast 2030.

På det digitala området fortsatte regionen att genomföra sitt avtal om **”roaming som hemma”** från 2019 och det frivilliga avtalet mellan ledande telekomoperatörer om sänkta roamingavgifter med EU, som trädde i kraft den 1 oktober 2023. Förutom anpassning till EU:s regelverk och utbyggnad av robust, stabil och säker infrastruktur, i överensstämmelse med EU:s verktygslåda för 5G-cybersäkerhet, och övergripande ramar för cyberresiliens, är det också av grundläggande betydelse för regionen att man utvecklar ramar för digital identitet och digitala offentliga tjänster. Regionen har åtagit sig att skapa nationella digitala identitetsplånböcker och därefter en digital identitetsplånbok för Balkan senast i slutet av 2027.

Åtgärder för att stärka den mänskliga konnektiviteten bland ungdomar fortsatte genom det **regionala kontoret för ungdomssamarbete (RYCO)**. Det fungerar som en regional mekanism som har unika förutsättningar att främja regionalt samarbete, förtroende och försoning bland ungdomar i regionen och med EU. Hösten 2023 invigde **Europeiska högskolan** en filial på västra Balkan, i Tirana, som ytterligare kommer att stärka regionens förbindelser med EU på utbildningsområdet. Direkta personkontakter och goda grannförbindelser främjas också av att regionen aktivt deltar i EU:s program för utbildning, ungdom och idrott **Erasmus+** och Europeiska solidaritetskåren, högre utbildningsanstalter i regionen deltar i de **europiska universitetsallianserna** och de kreativa sektorerna deltar i **programmet Kreativa Europa**. Det framgångsrika genomförandet av agendan för västra Balkan om innovation, forskning, utbildning, kultur, ungdom och idrott fortsätter att underlätta utvecklingen av forskningsinfrastruktur samt vetenskaps- och teknikparker, främja tekniköverföring och inrätta innovationsstödjande åtgärder, vilket ytterligare bidrar till regionens konkurrenskraft.

Befintliga **bilaterala avtal**, inbegripet Prespa-avtalet mellan Grekland och Nordmakedonien samt fördraget om vänskap, god grannsamja och samarbete mellan Bulgarien och Nordmakedonien, måste genomföras i god tro av alla parter.

Situationen mellan Kosovo och Serbien förblev spänd trots att framsteg har gjorts i fråga om **en normalisering mellan parterna**. Bland resultaten kan nämnas de banbrytande avtal som ingicks i Ohrid i februari och mars 2023, förberedande åtgärder för att inrätta sammanslutningen för kommuner med serbisk majoritet i Kosovo, framsteg inom energisektorn och åtaganden att ta itu med frågor rörande försvunna personer. Meningsfulla framsteg förutsätter att båda parter deltar i den EU-stödda dialogen och genomför det rättsligt bindande avtalet om vägen till normalisering och dess åtföljande bilaga utan ytterligare förseningar eller förhandsvillkor. Normaliseringen av förbindelserna är avgörande för vägen mot EU för båda parterna, som riskerar att gå miste om betydande möjligheter. Riktmärkena för kapitel 35 i Serbiens anslutningsförhandlingar och agendan för Kosovos särskilda arbetsgrupp för normalisering uppdaterades i maj 2024 så att de även omfattar avtalet om vägen till normalisering av förbindelserna mellan Kosovo och Serbien och dess genomförandebilaga.

Rysslands anfallskrig mot **Ukraina** har påverkat landets förbindelser med sina bilaterala partner och grannländer. De ukrainska myndigheterna har strävat efter att upprätthålla och ytterligare stärka samarbetet och de diplomatiska förbindelserna med europeiska länder och andra länder, inbegripet stöd till en rättvis och varaktig fred i Ukraina i överensstämmelse med Ukrainas fredsformel.

Ukrainas förbindelser med västra Balkan har förbättrats generellt sett, även om Serbien och enheten Republika Srpska i Bosnien och Hercegovina har en annan syn på sina förbindelser med Ryssland. Förbindelserna med Georgien har utsatts för vissa påfrestningar, särskilt eftersom Georgien inte har anpassat sig till sanktionerna mot Ryssland. Trots sin bristande anpassning till EU:s restriktiva

åtgärder mot Ryssland fortsätter Turkiet att vara en partner av strategisk betydelse för Ukraina, med betydande bilaterala ekonomiska och mellanfolkliga band, vilket framgår av ett bilateralt viseringsfritt system och ett frihandelsavtal som undertecknades i februari 2022. Turkiet har också gjort upprepade ansträngningar för att blåsa nytt liv i Svartahavsinitiativet, som avslutades av Ryssland i juli 2023, och har varit en framträdande deltagare i Ukrainas internationella plattform för Krim.

Efter Rysslands anfallskrig mot Ukraina intensifierade **Moldavien** samarbetet med Ukraina och Rumänien om humanitärt stöd till personer som flyr från Ukraina, energitrygghet, transport och konnektivitet. Det bilaterala samarbetet med Ukraina fortsatte att öka, och Moldavien har visat solidaritet med Ukraina, röstat för relevanta resolutioner från FN:s generalförsamling och anslutit sig till ett antal politiska uttalanden i internationella organisationer som fördömer det militära angreppet. Moldavien har också allt mer anpassat sig till EU:s restriktiva åtgärder mot Ryssland, trots att landet självt är utsatt för ett ökande ryskt tryck.

Georgien fortsätter att stödja Ukrainas territoriella integritet och suveränitet, bland annat som medförslagsställare av FN-resolutioner till stöd för Ukraina. Landet har dock inte anpassat sig till EU:s restriktiva åtgärder mot Ryssland. Georgien och **Turkiet** har ett strategiskt partnerskap med kontakter på hög nivå, bland annat inom ramen för ett strategiskt samarbetsråd på hög nivå.

Ukraina, Moldavien och Georgien fortsätter också att aktivt delta i det **östliga partnerskapet**.

Förbindelserna mellan Turkiet och Grekland förbättrades ytterligare under rapporteringsperioden och kulminerade i det femte mötet i samarbetsrådet på hög nivå i december 2023, vid vilket Atenförklaringen om vänskapliga förbindelser och god grannsamja undertecknades av de båda ledarna. Provocerande retorik är nu sällsynt förekommande. Turkiet har inte bedrivit någon otillåten borrhningsverksamhet i östra Medelhavet eller flygningar över de grekiska öarna i Egeiska havet. Kränkningar av Greklands territorialvatten rapporteras fortfarande och har ökat under 2024 jämfört med 2023. I april 2024 uttryckte EU sitt fulla engagemang för en övergripande lösning av Cypernproblemet, inom FN:s ram och i linje med EU:s värderingar, och välkomnade utnämningen av FN:s generalsekreterares personliga sändebud för Cypern.

Turkiet fortsatte att förespråka en tvåstatslösning på Cypern, i strid med FN:s säkerhetsråds resolutioner. Det är nu av yttersta vikt att Turkiet engagerar sig för och aktivt bidrar till en rättvis, heltäckande och genomförbar **lösning av Cypernfrågan** inom FN:s ram, med utgångspunkt i en federation med två befolkningsgrupper och två zoner, och i enlighet med relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd samt EU:s regelverk och de principer som ligger till grund för EU. Turkiet måste snarast fullgöra sin skyldighet att till fullo genomföra tilläggsprotokollet till associeringsavtalet mellan EU och Turkiet och göra framsteg mot en normalisering av förbindelserna med Republiken Cypern. Turkiet måste omedelbart upphäva alla åtgärder som sedan oktober 2020 vidtagits med avseende på Varosha och som strider mot relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd. Att Turkiet deltar i dialogen i god tro och avstår från ensidiga åtgärder som motverkar EU:s intressen och strider mot internationell rätt och EU-medlemsstaternas suveräna rättigheter är ett väsentligt krav för att säkerställa en stabil och säker miljö i östra Medelhavsområdet och för att ett samarbete mellan EU och Turkiet som gynnar båda parter ska växa fram. Turkiet förväntas göra en entydig utfästelse om goda förbindelser med grannländerna, respekt för internationella avtal och fredlig tvistlösning i enlighet med FN-stadgan, vid behov genom hänvändelse till Internationella domstolen. EU kommer att stå fast vid sitt åtagande att försvara sina och medlemsstaternas intressen samt upprätthålla regional stabilitet.

Det **territoriella samarbetet** gör det möjligt för utvidgningsländerna att samarbeta med varandra och med angränsande EU-medlemsstater inom viktiga sociala och ekonomiska sektorer. Mer specifikt skapar program för gränsöverskridande samarbete och Interreg-samarbete möjligheter till dialog, samarbete och utveckling på lokal myndighetsnivå, med deltagande av berörda samhällen, den privata sektorn och organisationer i det civila samhället. EU:s makroregionala strategi för den adriatisk-joniska regionen och EU:s strategi för Donauregionen har fortsatt att främja samarbete mellan medlemsstaterna och kandidatländerna för utveckling, sammanhållning och minskade skillnader i dessa två makroregioner. Strategierna syftar till att frigöra makroregionernas ekonomiska och sociala potential, stärka den administrativa kapaciteten för olika EU-politikområden och främja

utvecklingsprojekt på viktiga områden, och de bidrar på ett avgörande sätt till förberedelserna inför utvidgningen.

På samma sätt har den gemensamma havsagendan underlättat dialog och samarbete mellan medlemsstaterna och kandidatländerna i Svartahavsregionen i frågor som miljöskydd, förebyggande och hantering av marina föroreningar och hållbar utveckling av den blå ekonomin.

VII. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

I.

1. Tjugo år efter den största utvidgningen av EU, med tio nya medlemsstater, är en anslutning till EU fortfarande en viktig drivkraft för långsiktig säkerhet, **fred, stabilitet och välbefinnande i Europa**. **Tio partner** har den historiska möjligheten att **knyta sin framtid till EU**: de sex partnerna på västra Balkan samt Turkiet, Ukraina, Moldavien och Georgien.
2. Utvidgningsprocessen fortsätter att vara **meritbaserad** och beroende av de objektiva framsteg som görs av var och en av partnerna. De måste beslutsamt genomföra oåterkalleliga reformer på alla EU-rättsliga områden, med särskild tonvikt på **de grundläggande principerna i utvidgningsprocessen**. Demokrati, rättsstatsprincipen och de grundläggande värdena kommer fortsatt att utgöra hörnstenarna i EU:s utvidgningspolitik. EU-medlemskapet är ett **strategiskt val**. Partnerna måste ta till sig och främja **EU:s värden** på ett kraftfullt och otvetydigt sätt. En anpassning till EU:s **gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik** är i det nya geopolitiska sammanhanget en viktigare signal än någonsin om gemensamma värderingar och strategisk inriktning.
3. **Utvidgningsprocessen fick ny fart** under hela 2023 och 2024. Klustret för grundläggande principer öppnades med Albanien den 15 oktober 2024. Anslutningsförhandlingar inleddes med Ukraina och Moldavien vid de första regeringskonferenserna i juni 2024. Efter att ha uppfyllt de interimistiska riktmärkena för kapitlen om rättsstatsprincipen är Montenegro på väg att preliminärt avsluta ytterligare förhandlingskapitel. I mars 2024 beslutade Europeiska rådet att inleda anslutningsförhandlingar med Bosnien och Hercegovina. För både Albanien och Nordmakedonien avslutades genomgången av regelverket i slutet av 2023. I december 2023 beviljade Europeiska rådet Georgien status som kandidatland. Efter de åtgärder som vidtagits av Georgiens regering sedan våren 2024 har dock landets process för anslutning till EU i praktiken stoppats. Rådet fortsätter att överväga Kosovos ansökan om medlemskap som lämnades in i december 2022.
4. Utvidgningen är en historisk möjlighet för såväl de anslutande staterna som de nuvarande medlemsstaterna och EU som helhet. **En större och starkare union ger betydande socioekonomiska, politiska och säkerhetsmässiga fördelar**. Ett utvidgat EU är en bättre garant för politisk stabilitet, säkerhet och fred i vår världsdelen. En större union blir en starkare global aktör med **större geopolitisk tyngd**, vilket kommer att göra det möjligt för unionen att spela en ännu viktigare roll på den internationella arenan. EU:s utvidgning kommer att medföra långtgående **socioekonomiska fördelar** för unionens nuvarande och framtida medlemmar. Samtidigt kräver utvidgningen en intern diskussion inom unionen, förberedelser inom dess organ och utformning av dess politik. Den 20 mars antog Europeiska kommissionen ett meddelande om reformer och politisk översyn inför utvidgningen, som bidrar till den pågående diskussionen om **de interna reformer som EU kommer att behöva genomföra**. Kommissionen kommer att lägga fram översyner av politiken inför utvidgningen med fokus på specifika ämnen såsom rättsstatsprincipen, den inre marknaden, livsmedelstrygghet, försvar och säkerhet, klimat och energi, migration samt social, ekonomisk och territoriell konvergens i vidare bemärkelse.
5. Utvidgningspartnererna måste förankras i EU genom **gradvis integration**, vilket i sin tur leder till att utvidgningsprocessen påskyndas. En gradvis integration kommer att bidra till de tekniska förberedelserna inför EU-medlemskapet, påskynda anpassningen av regelverket och göra anslutningsprocessen smidigare. Genomförandet av **tillväxtplanen för västra Balkan** kommer att

öka västra Balkans ekonomiska konvergens med EU. Den syftar till att tidigarelägga vissa av fördelarna och skyldigheterna i samband med tillträde till den inre marknaden före EU-anslutningen och ger ökat ekonomiskt stöd genom faciliteten för reformer och tillväxt, för att ge incitament till reformer på västra Balkan. Tillträdet till EU:s inre marknad är framför allt beroende av att regionen intensifierar sina insatser för det regionala ekonomiska samarbetet, genom att genomföra den gemensamma regionala marknaden på grundval av den senaste tidens positiva utveckling. Som en del av tillväxtplanen har kommissionen godkänt reformagendorna för fem partner på västra Balkan, med ambitiösa reformer som de planerar att genomföra för att uppnå facilitetens mål. Kommissionen samarbetar med Bosnien och Hercegovina för att hjälpa landet att färdigställa sin reformagenda. Med utgångspunkt i genomförandet av Ukrainaplanen kommer Ukraina att få stöd genom **Ukrainafaciliteten** 2024–2027 för att upprätthålla Ukrainas konvergens och gradvisa integrering i EU. En särskild **tillväxtplan för Moldavien** till stöd för landets socioekonomiska reformer och investeringar antogs den 10 oktober 2024.

6. På **västra Balkan** är goda grannförbindelser och regionalt samarbete viktiga inslag i stabiliserings- och associeringsprocessen samt utvidgningsprocessen. Det är av största vikt att man övervinner arvet från det förflutna och tar itu med tvister som uppstår till följd av 1990-talets konflikter. Kvarstående bilaterala frågor måste lösas, särskilt eftersom de hämmar den regionala integrationen och partnerländernas väg mot EU. En normalisering av förbindelserna mellan Kosovo och Serbien är avgörande för vägen mot EU för båda parterna, som riskerar att gå miste om betydande möjligheter om framstegen uteblir.
7. **Turkiet** är fortfarande ett kandidatland och en viktig partner för Europeiska unionen, och regeringen framhåller en anslutning till EU som sitt strategiska mål. Anslutningsförhandlingarna med Turkiet är dock blockerade sedan 2018, i linje med rådets beslut. De omständigheter som ligger till grund för denna bedömning är fortfarande aktuella. Allvarliga farhågor kvarstår vad gäller grundläggande rättigheter och rättsstatsprincipen, inbegripet rättsväsendets oberoende. Dialogen om rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter förblir en integrerad del av förbindelserna mellan EU och Turkiet. Samtidigt går arbetet framåt med att följa rekommendationerna i det gemensamma meddelandet om läget i de politiska, ekonomiska och handelsrelaterade förbindelserna mellan EU och Turkiet, och möjligheterna till ett förnyat engagemang undersöks och genomförandet fortskrider, i linje med Europeiska rådets slutsatser och på ett stegvist, proportionellt och reversibelt sätt. Europeiska unionen har ett strategiskt intresse av en stabil och säker miljö i östra Medelhavsområdet och av utvecklingen av samarbetsinriktade och ömsesidigt gynnsamma förbindelser med Turkiet.

II.

8. I **Montenegro** är anslutningsprocessen till EU den viktigaste prioriteringen för landet, och det finns ett tydligt politiskt engagemang för processen från myndigheternas sida som i allmänhet återspeglas i politiska beslut. Detta inbegriper att man upprätthåller en grad av anpassning på 100 % till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, inbegripet sanktioner. Sedan regeringen bildades i oktober 2023 har den verkat i en i stort sett stabil politisk miljö, med en lägre grad av polarisering jämfört med de senaste åren. Regeringen har betydligt påskyndat förberedelserna för EU-anslutning och i juni 2024 bekräftade regeringskonferensen om anslutningsförhandlingarna med Montenegro att landet överlag uppfyllde de interimistiska riktmärkena för kapitlen 23 och 24 om rättsstatsprincipen, vilket ger möjlighet att preliminärt avsluta ytterligare kapitel om villkoren uppfylls.

Kommissionens bedömning är att en övergripande balans mellan å ena sidan framsteg inom kapitlen om rättsstatsprincipen och å andra sidan framsteg i anslutningsförhandlingarna rörande de enskilda kapitlen för närvarande säkerställs i överensstämmelse med förhandlingsramen. För att göra ytterligare framsteg är det en prioritering att upprätthålla och intensifiera insatserna för att ta itu med de kvarstående frågorna. På rättsstatsområdet innebär detta att fortsätta fokusera på de kritiska områdena yttrandefrihet och mediefrihet, kampen mot korruption och organiserad brottslighet samt att påskynda och fördjupa reformer som stärker rättsväsendets oberoende, professionalism och ansvarsskyldighet. När det gäller andra kapitel i förhandlingarna bör man

omedelbart inrikta sig på att slutföra viktiga pågående EU-relaterade reformer och uppfylla avslutningsriktmärkena, särskilt för de kapitel som preliminärt skulle kunna avslutas på kort sikt. Montenegros regering meddelade sitt mål att avsluta anslutningsförhandlingarna före utgången av 2026. Kommissionen är beredd att stödja detta ambitiösa mål, med början i ett förslag om preliminärt avslutande av ytterligare kapitel före utgången av 2024 och en omfattande agenda för 2025, om de relevanta villkoren är uppfyllda. I detta syfte är det mycket viktigt att Montenegro genomför den strukturerade och välplanerade strategi som utarbetats för att föra EU:s integrationsagenda framåt i praktiken. Ett fortsatt brett politiskt samförstånd om viktiga reformer är en nödvändighet.

9. I **Serbien** bromsades takten i reformerna i EU-anslutningsprocessen av valet i början av december 2023 och det efterföljande avbrottet i regeringens och parlamentets funktion. På rättsstatsområdet fortsatte dock genomförandet av reformen av rättsväsendet. Serbien antog en ny strategi mot korruption och fortsatte att bidra till hanteringen av blandade migrationsströmmar till EU. Den nya medielagstiftningen har ännu inte genomförts till fullo och måste säkerställas, liksom dess fortsatta anpassning till EU:s regelverk och europeiska standarder. Serbien har åtagit sig att fullt ut genomföra alla sina skyldigheter enligt avtalet om vägen till normalisering och dess genomförandebilaga från 2023 och alla tidigare avtal. Serbiens mönster när det gäller anpassningen till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik förblev i stort sett oförändrat och bör förbättras avsevärt som en prioriterad fråga, bland annat genom anpassning till restriktiva åtgärder och uttalanden om Ryssland. Serbien måste avstå från åtgärder och uttalanden som strider mot EU:s ståndpunkter rörande utrikespolitik och andra strategiska frågor och på allvar visa sin strategiska inriktning mot EU.

Det krävs kontinuerliga insatser för att bevara den övergripande balansen mellan, å ena sidan, framsteg inom kapiteln om rättsstatsprincipen och normaliseringen av förbindelserna med Kosovo och, å andra sidan, framsteg i anslutningsförhandlingarna rörande de enskilda kapitlen. Kommissionen bekräftar för tredje året i rad sin bedömning att Serbien har uppnått riktmärkena för att öppna kluster 3 (konkurrenskraft och inkluderande tillväxt).

Serbiens framsteg när det gäller rättsstatsprincipen och normaliseringen av förbindelserna med Kosovo kommer även i fortsättningen att bestämma den övergripande takten i anslutningsförhandlingarna. Under det kommande året förväntas Serbien påskynda arbetet med att genomföra reformer på alla områden som rör EU-anslutningen, med särskilt fokus på interimistiska riktmärken för rättsstatsprincipen och på att säkerställa en gynnsam miljö för det civila samhället och medierna, med trovärdiga insatser för att stoppa desinformation och utländsk informationsmanipulering. Serbien förväntas gå vidare med dialogen och fullgöra sina skyldigheter enligt avtalet om vägen till normalisering och dess genomförandebilaga samt alla tidigare avtal inom ramen för dialogen.

10. I **Albanien** har myndigheterna konsekvent förklarat sitt fasta politiska engagemang för EU-integration som landets viktigaste strategiska prioritering och har upprätthållit en hög ambitionsnivå när det gäller att gå vidare i anslutningsförhandlingarna. Albanien har fortsatt att göra framsteg med reformerna inom klustret för grundläggande principer, särskilt när det gäller den övergripande reformen av rättsväsendet och granskningsprocessen, som snart kommer att avslutas i granskningsorganen i första instans, genom goda resultat i korruptionsbekämpningsärenden och genom att öka landets kapacitet i finansiella utredningar som rör organiserad brottslighet. Albaniens aktiva engagemang under sin mandatperiod som icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd fram till slutet av 2023, liksom landets resultat i fråga om fullständig anpassning till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, vittnar om landets strategiska val att ansluta sig till EU och dess roll som pålitlig internationell partner.

Efter den första regeringskonferensen om anslutningsförhandlingarna i juli 2022 avslutades genomgången av alla sex kluster i EU:s regelverk i november 2023. I slutet av 2023 lade

kommissionen fram utvärderingsrapporten om öppningsriktmärkena för rådet, där kommissionen drog slutsatsen att Albanien hade uppfyllt kraven för att inleda förhandlingar om klustret för grundläggande principer. Kommissionen välkomnar att förhandlingar om klustret för grundläggande principer inleddes vid den andra regeringskonferensen den 15 oktober, vilket markerade ett avgörande ögonblick på vägen mot anslutning. Kommissionen stöder också att förhandlingar om kluster 6 – Yttre förbindelser inleds mot slutet av året om den positiva trenden fortsätter. Den albanska regeringen har meddelat sitt mål att avsluta anslutningsförhandlingarna före utgången av 2027 och kommissionen är beredd att stödja detta ambitiösa mål. Det är därför mycket viktigt att myndigheterna snabbar på de EU-inriktade reformerna ytterligare, särskilt när det gäller rättsstatsprincipen, konsolidering av resultaten när det gäller brottsbekämpning, effektiv bekämpning av korruption och organiserad brottslighet samt främjande av grundläggande rättigheter, inbegripet mediefrihet, äganderätt och minoriteter.

11. **Nordmakedonien** har konsekvent uttryckt sitt politiska engagemang för EU-integration som strategiskt mål och upprätthållit en hög ambitionsnivå när det gäller att gå vidare i anslutningsförhandlingarna. Nordmakedonien måste fortsätta att genomföra EU-relaterade reformer, särskilt inom klustret för grundläggande principer, bland annat rörande rättsväsendet och kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Förtroendet för rättssystemet måste stärkas. Korruption bör bekämpas oförtrutet, bland annat genom att uppnå gedigna resultat när det gäller utredning, lagföring och slutliga fällande domar i mål på hög nivå. Nordmakedonien visade ett aktivt engagemang som ordförande för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under 2023. Landet fortsatte att fullt ut anpassa sig till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Nordmakedonien har ännu inte antagit de författningsändringar som landet har åtagit sig att inleda och genomföra, i syfte att i författningen inkludera inom statens gränser bosatta medborgare som tillhör minoritetsbefolkningar, bland annat bulgarer¹⁷. Nordmakedonien är ett bra exempel på ett multietniskt samhälle. Bilateral avtal med grannländerna måste genomföras i god tro av alla parter, inbegripet Prespaavtalet mellan Grekland och Nordmakedonien och fördraget om vänskap, god grannsamja och samarbete mellan Bulgarien och Nordmakedonien. Efter den första regeringskonferensen om anslutningsförhandlingarna i juli 2022 avslutades genomgången av alla sex kluster i EU:s regelverk i december 2023. Kommissionen ser fram emot en snabb och beslutsam uppföljning av granskningsrapporten vad gäller klustret för grundläggande principer, bland annat landets färdplaner i enlighet med förhandlingsramen, med sikte på att öppna det första klustret så snart som möjligt, när relevanta villkor är uppfyllda. Det är mycket viktigt att myndigheterna ytterligare intensifierar takten i de EU-relaterade reformerna. Nordmakedonien bör vidta nödvändiga åtgärder för att gå vidare i anslutningsförhandlingarna och effektivt genomföra de EU-relaterade reformerna, särskilt på området rättsstatsprincipen, rättsväsendet och korruptionsbekämpning.

12. **Bosnien och Hercegovina** uppvisade påtagliga resultat, vilket kommissionen rapporterade i mars 2024. Migrationshanteringen fortsatte att förbättras. Landet uppnådde och upprätthöll en fullständig anpassning till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Lagstiftning om rättsväsendets integritet, bekämpning av penningtvätt och intressekonflikter antogs mellan november 2023 och mars 2024. Den senaste tidens utveckling har dock hämmat denna positiva dynamik. Landet måste gå vidare med beslutsamma åtgärder för att slutföra viktiga reformer i överensstämmelse med EU:s regler och standarder. Detta inbegriper antagandet av lagen om domstolar, lagen om det höga domar- och åklagarrådet, lagen om skydd av personuppgifter och lagen om gränskontroll. Bosnien och Hercegovina förväntas snarast slutföra de pågående

17 I enlighet med rådets slutsatser 11440/22.

författningsreformerna och valreformerna. Separatistiska handlingar som undergräver landets enhet, suveränitet, territoriella integritet, konstitutionella ordning och internationella rättskapacitet undergräver framstegen på vägen mot EU-anslutning.

Såsom Europeiska rådet angav i sitt beslut att öppna anslutningsförhandlingar i mars 2024 håller kommissionen på att utarbeta förhandlingsramen så att rådet kan anta den så snart alla relevanta steg har genomförts i enlighet med kommissionens rekommendation från oktober 2022.

Kommissionen är redo att planera in de förklarande mötena om EU:s regelverk med Bosnien och Hercegovina. För att landet ska kunna tala med en röst under de kommande förhandlingarna om anslutning till EU måste Bosnien och Hercegovina utse en chefsförhandlare och dennes team. Bosnien och Hercegovina måste utarbeta en nationell plan för antagandet av unionens regelverk, vilket är en skyldighet enligt stabiliserings- och associeringsavtalet som ännu inte uppfyllts. Bosnien och Hercegovina måste också utse den nationella IPA-samordnaren.

För att gå vidare på vägen mot anslutning förväntas Bosnien och Hercegovina genomföra alla relevanta steg som anges i kommissionens rekommendation från oktober 2022. Kommissionen är beredd att inom ramen för de kommande anslutningsförhandlingarna hjälpa Bosnien och Hercegovina att ta itu med alla de frågor som identifierats i kommissionens yttrande om landets ansökan om medlemskap.

13. **Kosovos** myndigheter stod fast vid sitt engagemang för sin väg mot Europa. Kosovo lämnade in sin ansökan om EU-medlemskap i december 2022. EU-kommissionen står fortsatt redo att utarbeta ett yttrande om Kosovos medlemskapsansökan så snart rådet begär detta. Framsteg noterades i kampen mot organiserad brottslighet, och företagsklimatet förbättrades. Viseringsliberalisering för Kosovo började gälla den 1 januari 2024.

Spänningarna i norra Kosovo fortsatte efter den våldsamma attacken mot Kosovos polis av beväpnade kosovoserbiska gärningsmän i september 2023, den allvarligaste upptrappningen under de senaste åren. Flera icke samordnade åtgärder från Kosovos sida har ytterligare skadat relationerna mellan regeringen och den kosovoserbiska befolkningsgruppen. EU:s åtgärder avseende Kosovo fortsatte att gälla under rapporteringsperioden. I linje med uttalandet av den höga representanten på EU:s vägnar den 3 juni 2023 har EU infört reversibla åtgärder gentemot Kosovo. Den höga representanten har rekommenderat att dessa åtgärder upphävs. Kosovo har åtagit sig att fullt ut genomföra alla sina skyldigheter enligt avtalet om vägen till normalisering och dess genomförandebilaga från 2023 och alla tidigare avtal.

Kosovo måste intensifiera sina ansträngningar för att stärka rättsstatsprincipen och den offentliga förvaltningen och för att skydda yttrandefriheten. Regeringen bör arbeta för att skapa politiskt stöd över partigränserna för att genomföra EU-relaterade reformer på ett mer effektivt sätt. Kosovo bör genomföra avtalet om vägen till normalisering och dess bilaga och alla tidigare avtal utan ytterligare dröjsmål eller förhandsvillkor.

14. **Turkiet** är ett kandidatland och en viktig partner för EU. Europeiska unionen har ett strategiskt intresse av en stabil och säker miljö i östra Medelhavsområdet och av utvecklingen av samarbetsinriktade och ömsesidigt gynnsamma förbindelser med Turkiet. Nedtrappningen av spänningarna bör fortsätta för att främja regional stabilitet i östra Medelhavsområdet liksom främjandet av goda grannförbindelser. I linje med rekommendationerna i det gemensamma meddelandet från november 2023 om läget i de politiska, ekonomiska och handelsrelaterade förbindelserna mellan EU och Turkiet och vägledningen från Europeiska rådet i april 2024 kännetecknades förbindelserna med Turkiet av ett gradvis återupptagande. Konkreta åtgärder vidtogs med sikte på konstruktiva diskussioner i frågor av gemensamt intresse. Kontakterna på hög nivå fortsatte och en ny högnivådialog om handel inleddes, vilket bekräftade de framsteg som gjorts på detta område. Turkiet är en viktig regional aktör på det utrikespolitiska området, som är en viktig del av förbindelserna mellan EU och Turkiet, även om olika uppfattningar i vissa

utrikespolitiska frågor kvarstår. Turkiets mycket låga grad av anpassning till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken fortsatte att minska. Turkiet genomförde särskilda åtgärder för att stoppa kringgåendet av EU:s sanktioner mot Ryssland via sitt territorium och bör samarbeta ännu mer aktivt med EU om kringgående av sanktioner. En progressiv, proportionell och reversibel strategi för att stimulera viktiga samarbetsområden bör fortsatt tillämpas. Turkiets egna konstruktiva insatser bör upprätthållas och EU:s farhågor bemötas.

Allvarliga farhågor kvarstår vad gäller grundläggande rättigheter och rättsstatsprincipen, inbegripet rättsväsendets oberoende. Anslutningsförhandlingarna med Turkiet är fortfarande blockerade sedan juni 2018, i linje med Europeiska rådets beslut.

Det förväntas att Turkiet aktivt ska stödja förhandlingarna om en rättvis, övergripande och hållbar lösning av Cyprenfrågan inom FN:s ram, i enlighet med relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd och i linje med de principer som ligger till grund för EU och EU:s regelverk. Det är viktigt att Turkiet bekräftar sitt åtagande för de FN-ledda samtalen om Cypren i linje med relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd, även i fråga om deras externa aspekter. Turkiet måste också fullgöra sin skyldighet att säkerställa ett fullständigt och icke-diskriminerande genomförande av tilläggsprotokollet till associeringsavtalet mellan EU och Turkiet.

15. **Ukraina** har tagit itu med alla kvarstående steg som identifierats i kommissionens yttrande från 2022. Inledandet av anslutningsförhandlingar med Ukraina har varit ett viktigt erkännande av landets beslutsamhet, trots Rysslands pågående anfallskrig, att genomföra reformer med sikte på en EU-anslutning. Ukraina fortsatte att främja integritet och meritokrati i rättsväsendet samt att stärka den institutionella ramen för korruptionsbekämpning och uppnå resultat i fråga om korruption på hög nivå. Ukraina har också sett över sin lagstiftning om skydd av rättigheter för personer som tillhör nationella minoriteter. De begränsningar av de grundläggande rättigheterna som införts i samband med undantagstillståndet är fortfarande i stort sett proportionerliga. Myndigheterna gjorde också framsteg i genomförandet av viktiga reformer inom ramen för Ukrainaplanen.

Trots framsteg med grundläggande reformer krävs ytterligare insatser. Ukraina bör fortsätta att fokusera på att ytterligare åstadkomma trovärdiga resultat i fråga om korruption på hög nivå för att bekämpa den systemiska korruptionen inom de viktigaste sektorerna och institutionerna, och befästa integriteten, professionalismen och effektiviteten inom rättsväsendet och den brottsbekämpande sektorn, samtidigt som man trappar upp kampen mot organiserad brottslighet. Skyddet av de grundläggande rättigheterna måste stärkas ytterligare, genomförandet av den ändrade lagstiftningen om skydd av rättigheter för personer som tillhör nationella minoriteter måste fortsätta, i nära samarbete med företrädare för nationella minoriteter, och reformen av den offentliga förvaltningen och decentraliseringsreformen bör gå framåt. Åtgärder för att stödja reparation och återuppbyggnad av infrastruktur kommer att vara avgörande för en fullständig återhämtning av ekonomin. Detta gäller särskilt inom energisektorn, som måste decentraliseras ytterligare, med förbättrad styrning. Efter den första regeringskonferensen i juni 2024 fortlöper den analytiska granskningen av regelverket smidigt. Efter Ukrainas ratificering av Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen bör ytterligare åtgärder vidtas för att säkerställa en fullständig anpassning av landets inhemska lagstiftning. Den stadiga förbättringen av Ukrainas anpassning till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och restriktiva åtgärder är ett tydligt tecken på politiskt engagemang och bör fortsätta. Under förutsättning att Ukraina uppfyller alla villkor ser EU-kommissionen fram emot att inleda förhandlingar om olika kluster, med början i de grundläggande principerna, så snart som möjligt under 2025.

16. **Moldaviens** befolkning röstade den 20 oktober 2024 i en konstitutionell folkomröstning om EU-anslutning och i den första omgången av presidentvalet. Förslaget att stadfästa EU-anslutningen i författningen stöddes av 50,38 % av väljarna. Moldavien har tagit itu med alla kvarstående steg som identifierats i kommissionens yttrande från 2022. Inledandet av anslutningsförhandlingar

med Moldavien har varit ett viktigt erkännande av landets beslutsamhet att genomföra reformer med sikte på att bli EU-medlem, trots fortsatt rysk inblandning och effekterna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Moldavien förbättrade ytterligare sin anpassning till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Moldavien fortsätter att genomföra en omfattande reform av rättsväsendet. Den pågående granskningsprocessen och utnämningarna till högsta domar- och åklagarbefattningar bör slutföras genom transparenta och meritbaserade förfaranden. Ytterligare konsolidering av korruptionsbekämpande institutioner, proaktiva och effektiva korruptionsutredningar och fällande domar på alla nivåer kommer att ligga till grund för solida resultat.

Moldavien fortsatte insatserna för en övergång från oligarki och inledde utredningar och lagföring av olagliga finansiella flöden och mutor till väljare. Samarbetet med europeiska och internationella organ för att bekämpa internationella kriminella nätverk bör fortsätta och ytterligare stärkas. Ytterligare insatser krävs för att genomföra planen för övergång från oligarki, bland annat genom att stärka de offentliga mediernas oberoende och öka insynen i medieägandet. Moldavien går vidare med reformer av den offentliga förvaltningen, som för att en positiv utveckling ska upprätthållas måste genomföras i samråd med det civila samhället.

För att gå vidare måste reformerna konsolideras med inriktning på att institutionerna ska fungera effektivt inom ramen för sina utsedda roller och befogenheter och öppna och standardiserade utnämnings- och uppsägningsförfaranden genomföras. Inom ramen för tillväxtplanen för Moldavien kommer det att krävas fortsatta reformer rörande de grundläggande principerna och ekonomiska reformer för att öka konvergensen med EU och integrationen i den inre marknaden. Efter den första regeringskonferensen i juni 2024 fortlöper den analytiska granskningen av regelverket smidigt. Under förutsättning att Moldavien uppfyller alla villkor ser EU-kommissionen fram emot att inleda förhandlingar om olika kluster, med början i de grundläggande principerna, så snart som möjligt under 2025.

17. Beviljandet av status som kandidatland till **Georgien** i december 2023 har inte följts av ett tillräckligt politiskt engagemang från myndigheternas sida för att genomföra de reformer som krävs för landets framsteg på vägen mot EU.

Tvärtom har en betydande negativ utveckling, bland annat antagandet av lagen om insyn i utländskt inflytande och lagstiftningspaketet om ”familjevärden och skydd av minderåriga” samt georgiska tjänstemäns starka EU-fientliga budskap, allvarligt påverkat Georgiens utveckling i riktning mot EU. Till följd av detta har Georgiens anslutningsprocess i praktiken stoppats. Georgien gjorde också obetydliga framsteg med genomförandet av de nio steg som angavs i Europeiska kommissionens meddelande om utvidgningen från 2023.

Den 26 oktober gick de georgiska medborgarna till parlamentsval. I de preliminära resultaten från den internationella valobservatörsgrupp som leddes av OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (OSSE/ODIHR) konstaterades flera brister mot bakgrund av den spända och mycket polariserade miljön. Bland de rapporterade bristerna märks bland annat de senaste lagändringarna som rör valprocessen. Röstsekretessen äventyrades ofta och det förekom inkonsekvenser i förfarandena samt hot och påtryckningar riktade mot väljare. Detta inverkar negativt på allmänhetens förtroende för processen. De preliminära resultaten bekräftar behovet av en omfattande valreform, vilket redan har lyfts fram i tidigare centrala rekommendationer. Rekommendationerna i OSSE/ODIHR:s slutliga rapport bör genomföras så snart som möjligt.

En konstruktiv och inkluderande dialog över hela det politiska spektrumet är nu av största vikt. I linje med Europeiska rådets slutsatser av den 17 oktober uppmanar EU Georgien att anta demokratiska, omfattande och hållbara reformer i linje med de grundläggande principerna för den europeiska integrationen.

Georgien måste som en prioriterad fråga återgå till genomförandet av de nio stegen. Dessutom bör Georgien upphäva lagen om insyn i utländskt inflytande och lagstiftningspaketet om

”familjevärden och skydd av minderåriga” och avstå från annan verksamhet som undergräver rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna, som förblir en integrerad del av förbindelserna mellan EU och Georgien. Georgien bör också återuppta ansträngningarna för att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män. Georgiens grad av anpassning till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik är fortfarande låg, och även om Georgien har gjort ansträngningar för att begränsa kringgåendet av sanktioner via sitt territorium har landet inte anpassat sig till EU:s sanktionspaketet mot Ryssland och Belarus.

Vidare måste myndigheterna sluta sprida desinformation mot EU:s värden och i stället intensifiera åtgärderna för att bekämpa desinformation och motverka fientlig politisk retorik. Myndigheterna måste se till att angrepp mot medieföretag, oppositionspartier och aktivister i det civila samhället utreds ordentligt och att en gynnsam miljö för deras arbete garanteras. Omfattande och meningsfulla åtgärder måste vidtas för att reformera rättsstaten, bekämpa korruption på hög nivå och undanröja oligarkiskt inflytande, för att möjliggöra tillräcklig offentlig och parlamentarisk tillsyn över de brottsbekämpande organens arbete och garantera de offentliga institutionernas oberoende.

EU står fast vid sitt åtagande att ytterligare fördjupa partnerskapet med Georgien i överensstämmelse med strävan hos en stor majoritet av Georgiens befolkning. Om inte Georgien upphör med sitt nuvarande agerande som äventyrar landets väg mot EU, och visar på konkreta ansträngningar för att ta itu med kvarstående problem och viktiga reformer, kommer kommissionen inte att kunna överväga att rekommendera att förhandlingar inleds med Georgien.

VIII. BILAGOR

- 1. Indikatorer från tredje part avseende situationen rörande demokrati, god samhällsstyrning och rättsstatsprincipen i kandidatländer och potentiella kandidatländer**
- 2. Statistiska uppgifter**